

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Danes na
5. strani:

TEGOBE
SODOBNEGA
OBČANA

Četrtek, 9. julija 1964
št. 26, leto XXII

SEJA PREDSEDSTVA CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

NE POSPLOŠENE, AMPAK KONKRETNE NALOGE

Stališča V. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije močno vplivajo na vsa dogajanja v našem gospodarstvu, pa tudi na aktivnost družbeno političnih organizacij pred osmim kongresom Zveze komunistov.

Taka je bila poglavitna vsebina razgovorov na zadnji seji predsedstva centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki jo je vodil Svetozar Vukmanović-Tempo. Ob tej priliki so člani predsedstva podprli ukrepe, ki jih podvzemamo na področju cen, pri metodah planiranja, razširjeni reprodukciji, delitvi družbenega proizvoda, financiranju družbeno političnih skupnosti in izenačevanju pogojev gospodarjenja v kmetijstvu.

Med drugim so na seji navedli podatke, da bi morali cene številnih izdelkov (70 % vseh cen je pod kontrolo) postaviti na ekonomske osnove, da bi tako omogočili normalno delovanje ekonomskih zakonitosti. Takšno politiko cen tudi načrtujemo. Toda predsedstvo je menilo, da tako politiko cen, kakor tudi načine planiranja obravnavamo vse preveč posplošeno.

Očitno je, da se vsi strinjamo, da je treba »osvoboditi« ekonomske zakone, da bi objektivno delovali na tržišču. Od te ugotovitve naprej pa ne gremo. Prav tako podrobno ne analiziramo ukrepov, ki bi jih morali podvzeti, da bi ekonomske zakonitosti tudi učinkovale čim bolj svobodno. Razen tega niti ne dajemo popolnega in jasnega odgovora na vprašanje, kaj sploh so ekonomske zakonitosti. Znano pa je, da ostanki administrativnih ukrepov, na primer dirigirane cene, na razne načine omejujejo kolektive pri njihovi samostojni poslovni politiki. Vemo, da te ukrepe še zdaj obravnavamo kot administrativne klešče, toda — kako naj jih odstranimo, da se ne bi podrla razmerja v gospodarstvu? To vprašanje zdaj zahteva konkreten odgovor, kajti doslej so se in tudi sedaj se še oblikujejo taki pogoji gospodarjenja, ki omogočajo, da končno odpravimo prežvele administrativne klešče.

Samo po sebi pa je razumljivo, da bi se prenačili, če bi čez noč ukinili vse dirigirane cene. Vseeno pa to posplošeno

resnico lahko korigiramo s tem, če bi tistim cenam, ki bi tudi poslej ostale »pod nadzorstvom«, dali realno ekonomsko vrednost, hkrati pa uveljavili družbeno kontrolo cen. Vse tisto, kar bi ostalo izven vpliva ekonomskih zaostajanj, pa bi pomenilo samo prehodno obdobje do polnega učinka ekonomskih zakonitosti. Zato bi bilo potrebno, da že zdaj damo konkreten odgovor: kako naj bi funkcionirala družbena kontrola cen in kako naj bi tudi odmirala.

Pri tem pa sta medsebojno odvisna domače in tuje tržišče. Naše je ozko in ograjeno pred svetovnimi integracijskimi procesi. To je, razen ostalega, eden izmed vzrokov, zakaj v naše gospodarstvo tako počasi prodirajo čiste ekonomske zakonitosti, ki bi — če bi bile bolj pristopne — tudi bolj vplivale na povečevanje produktivnosti dela.

O vsem tem pri nas nimamo ekonomskih analiz, kakor tudi nimamo solidne analize o tem, kako naj bi vskladili kmetijsko in industrijsko proizvodnjo. Te analize pa so še kako potrebne, ker ozko in zaprto domače trži-

šče favorizira zaostalost v proizvodnji, medtem ko večja menjava na mednarodnem trgu aktivira moči in rezerve glede na svetovni nivo produktivnosti. Razen tega praksa vse bolj jasno opozarja, da bodo motnje v našem gospodarstvu vse dotlej, dokler ne bomo izenačili ekonomskega položaja industrije in kmetijstva.

Res je, da zdaj uveljavljamo precej ukrepov, ki naj bi izboljšali položaj kmetijskih organizacij. Na osnovi teh ukrepov tudi načrtujemo sedemletne naloge. Vendar pa se odpira vprašanje, ali in kako so med seboj v skladju predvidena ekonomska izboljšanja in velike naloge kmetijstva.

Med ukrepe, ki bi jih morali uveljaviti, pa nedvomno štejemo: oprostitev kmetijskih organizacij glede sanacijskih kreditov in dolgov (vendar — na kakšen način?), razširitev obdelovalnih površin v družbeni lastnosti, hitro povečanje osebnih dohodkov itd. Glede vseh teh in še drugih problemov predsedstvo meni, da bi ahuite na osnovna sredstva morale ostati kmetijskim organizacijam, da ni treba sprejemati ukrepov, ki bi omejevali delavcem z vasi, da bi posedovali več kot pol hektarja zemlje in da, z eno besedo, naše kmetijstvo vse dotlej ne bo sodobno, dokler bo značilno po nizkih osebnih dohodkih.

Ko je predsedstvo centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije razpravljalo o planiranju, je opozorilo, da bi moralo biti poslovanje delovnih kolektivov povsem svobodno. To pomeni, da delovne organizacije brez vsakih administrativnih vmešavanj sprejemajo svoje poslovne načrte in da šele na osnovi teh načrtov izdelujemo projekcije na višji ravni; da se usmerjajo in vsklajajo gospodarska gibanja v celoti. Z drugimi besedami povedano: načrti federacije se morajo oblikovati od spodaj navzgor in ne obratno. Samo to pomeni dosledno pot uveljavljanja neposrednega delavskega samoupravljanja in poglobljanje vsebine tega načela, da neposredni proizvajalci postanejo tudi nosilci razširjene reprodukcije.

N. L.

N. C.

V OKVIRU

Kaže, da bomo potegnili črto čez eno izmed davščin. Za podjetja bi to pomenilo 75 milijard dinarjev več skladov. Za komune — manj vmešavanja v gospodarske investicije. Po tej poti so se namreč tja prelivala sredstva podjetij.

Gre za prispevek družbenim investicijskim skladom, ki naj bi ga ukinili in s čimer se strinja tudi Zvezni izvršni svet. Na ta način se v bistvu neposredno omejuje investiranje komun v gospodarstvo, delovnim organizacijam pa vrača pravica, da same odločajo o razširjeni reprodukciji. Hkrati se nanje prenaša tudi odgovornost za trošenje teh sredstev.

Nihče ne dvomi, da delovne organizacije ne bi znale bolje in bolj smotrno uporabiti teh milijard — v prvi vrsti za modernizacijo in rekonstrukcijo. Prevzemanje odgovornosti za uporabo teh sredstev pa jih, med drugim, usmerja na medsebojno povezovanje in na združevanje teh sredstev, da bi jih čim bolj učinkovito naložili tja, kjer bi se najbolj obrestovala.

Eden izmed členov v veliki »družni« davščini bo torej poslej manjkal.

DAVŠČINA MANJ

»Ena lastovka še ne pomeni pomladi,« pravi ljudski rek, »vendar pa jo napoveduje.« Tako je tudi s to davščino, ki je med prvimi prišla na vrsto. Ni pa edina, ki je »zrela« za ukinitev ali za ponovno proučitev. Tudi razne druge manjše davščine in prispevki, če jih seštejemo, predstavljajo visok znesek in veliko obremenitev gospodarstva. Preko teh prispevkov družbeno politične skupnosti v bistvu ogrožajo dohodek gospodarskih organizacij.

Dolg je seznam teh prispevkov, težko jih je naštet, še posebej pa plačati. Med njimi so: dopolnilni in dodatni prispevki socialnemu zavarovanju, zavarovalne premije, prispevki, iz katerih se financirajo službe za zaposlovanje, članarine zborskim in združenjem, prometni in vodni prispevek itd. Vsi ti prispevki obremenjujejo dohodek gospodarskih organizacij z več kot 200 milijardami dinarjev. To je trikrat več kot prispevek družbenim investicijskim skladom, ki naj bi bil ukinjen, kakor predlagajo.

So pa tudi razne drugačne davščine!

Bolj ali manj vsi člani te »družine« hitro rastejo, nekateri med njimi hitreje kot dohodek gospodarskih organizacij. Po podatkih zaključnih računov so se zavarovalne premije samo lani povečale od 34 na 44 milijard, vodni prispevki od 4,5 na 8 milijard, članarine zborskim in združenjem od 20,1 na 23,8 milijarde. Razen tega je bilo treba plačati lani, v primerjavi z letom 1962, po dva dinarja več na vsakih sto dinarjev dopolnilnega in dodatnega prispevka za socialno zavarovanje, v enaki primerjavi 183 dinarjev več za prometni prispevek in podobno.

Ni torej naključje, da je eden članov zvezne gospodarske zbornice na zadnji seji patetično vprašal: »Mar sploh kdo lahko prepreči te napade na sklade podjetij?« Direktor »Jadro — slobodne« iz Splita nam je povedal, kako so se »stopili« skladi tega podjetja. »Jadro-slobodna« je namreč naložila iz čistega dohodka v sklade znatna sredstva. Ko pa je vsakdo prišel po svoje, je podjetju ostalo le še nekaj »božjakov«.

Samo z visokimi prispevki in ostalimi davščinami lahko pojasnimo paradoks, da neto dohodek gospodarskih organizacij relativno pada, čeprav nacionalno bogastvo, v celoti vzeto, raste. Toda s tem se zmanjšujejo ekonomske osnove za njegov razvoj.

Vendar negativne posledice teh davščin niso samo ekonomske. Na lahek način pridobljena sredstva, odvzeta gospodarstvu, se na enak način največkrat tudi uporabljajo. Ta denar pogosto služi kot osnova za razraščanje aparata v raznih ustanovah, za nesorazmerno povečevanje osebnih dohodkov, ki so v teh ustanovah pogosto višji kot v podjetjih; trošijo jih za gradnjo razkošnih upravnih stavb. Stanovanja, zgrajena s temi sredstvi, razdeljujejo brez pravih kriterijev, medtem ko gospodarske organizacije nimajo sredstev, da bi preskrbele stanovanja vsaj za najbolj potrebne strokovne kadre.

Proces prerazporeditve sredstev med podjetji in družbo, gledano v celoti, že teče. Zdi pa se, da bi ostali na pol poti, če ne bi dali pod družbeni mikroskop tudi tistih prispevkov in davščin, ki jih določajo republike in komune. Ne gre za to in samo za to, da bi te prispevke povsem ukinili — čeprav so nekateri že »dozoreli« tudi za to — temveč jih je treba omejiti na pravo mero.

DANILO VUKOVIC
(Po »Borbi«)

ADMINISTRATIVNI UKREP PREKINIL ŠTIRILETNA PRIZADEVANJA

Zaradi neelastičnosti v poslovanju Zavoda za socialno zavarovanje so v tovarni Emaljirane posde v Celju opustili rehabilitacijo oziroma zaposlovanje lažje obolelih in poškodovanih delavcev na primernih delovnih mestih. Upravni odbor podjetja je ukinil tako rehabilitacijo, ne da bi poprej analiziral uspešnost akcije ali se posvetoval z obratnim zdravnikom in HTV oddelkom, ki sta to dejavnost začela in vodila.

Z rezultatom rehabilitacije v Tovarni emaljirane posode — lani so pridobili enajst tisoč delovnih dni, ki bi sicer bremenili kolektiv in sklade zdravstvenega zavarovanja — je treba vzporejati tudi težave, da bi lahko približno ocenili trud, ki bi vsekakor moral žeti več razumevanja.

Začetek sega že v leto 1960. Takrat so na pobudo obratnega zdravnika in HTV oddelka v podjetju začeli zaposlovati lažje obolele in poškodovane delavce na zanje primernih delovnih mestih. Rehabilitacijo je določil obratni zdravnik, ki je na poseben karton napisal, kaj in koliko časa sme oboleli ali poškodovani delavec delati. Varnostni odelek je potlej poslal delavcu delovno mesto, primerno njegovi poškodbi ali obolenju.

V tem ni bilo težav, kajti vedno so našli razna tako imenovana režijska dela, ki bi jih sicer morali opravljati zdravi delavci iz proizvodnje. S takim načinom so namišljeni bolniki, ki bi hoteli ostati brez vzroka doma, nehali pritiskati na ključko ambulante, kajti vedeli so, da je zanje pripravljeno drugo delo. Za tiste delavce pa, ki so bili lažje poškodovani, je bila zaposlitev na primernem delovnem mestu medicinska rehabilitacija, saj so se s pomočjo delovne terapije lahko hitreje vrnili na svoja delovna mesta.

Delavci so v času rehabilitacije dobivali 100 % osebni dohodek povprečja zadnjih treh mesecev, kar je bila zanje tudi materialna stimulacija, saj bi, če bi bili v staležu, dobili le 80 ali 90 % osebnega dohodka.

Do tod je šlo brez posebnih težav. Te pa so se začele pri

plačevanju prispevkov za socialno zavarovanje. Podjetje je moralo za delavca, razen osebnega dohodka, ki ga je imel na prejšnjem delovnem mestu, plačati še obvezni prispevek za zdravstveno zavarovanje, kot da bi delal na prejšnjem delovnem mestu. Nikakor se niso mogli sporazumeti z zavodom za socialno zavarovanje. Kljub tehtnim argumentom, da je stalež bolnikov ob takem načinu rehabilitacije oziroma zaposlovanja nižji in da ima socialno zavarovanje manj izdatkov za boleznine nad 30 dni, pa da podjetje plačuje prispevek tudi za tiste, ki delajo kot »rehabilitanci« nad 30 dni, če pa bi delavci bili v staležu, bi sredstva za hranarino plačalo socialno zavarovanje, podjetje pa bilo prispevkov oproščeno itd., za-

vod za socialno zavarovanje niti ni pristal na znižanje odstotka prispevkov niti na kakršnikoli drug ukrep, ki bi stimuliral podjetje za rehabilitacijo svojih delavcev.

Togost zavoda za socialno zavarovanje, ki ni izračunal, kaj je ceneje, in pa ozko gledanje samoupravnih organov v podjetju na te probleme, morda tudi premajhna upornost, je bilo povod da je UO na osnovi poročila vodje kadrovske-socialne službe podjetja, ki je prikazal, da je tak način podjetju le v škodo, sklenil, da se z zaposlovanjem obolelih in lažje poškodovanih delavcev preneha. Akcija, ki je že rodila sadove, je zaradi nerazumevanja zastala. Namesto, da bi jo kot koristno preštudirali in skušali uvesti tudi drugod.

N. L.

Zdravilo zoper nesmotrne investicije

Pod naslovom »Zdravilo zoper investicije...« ste v 23. številki objavili zapis o investicijski politiki v gostinstvu v kranjski občini. Informacija je v bistvu netočna. Zato bi radi pojasnili posamezna dejstva, da ne bi bila javnost napačno obveščena o zadevi.

Občinska skupščina Kranj je na zadnji seji res sklenila, da bo svoja investicijska sredstva prenesla v banko. To je v skladu s cilji naše ekonomske politike, ker krepi poslovnost bank in prispeva k poenotenju kreditnih pogojev, zlasti kar zadeva dokumentacijo. S tem se seveda ne strinjajo tisti, ki so v preteklosti imeli koristi od razdrobljenega kreditiranja, ali pa so se koristili pričakovali. Kako se je doslej odobravalo kredite iz posameznih skladov, je znano. Predvsem ni bilo potrebnih nobenih analiz, ekonomskih izračunov in drugih »formalnosti«, za katerimi sedaj »sitnari« banka. Zato so bili tudi rezultati takšnega kreditiranja precej piškavi.

Zaradi strožjih kriterijev pri najemanju kreditov v banki je razumljivo, da sedaj nekateri negodujejo. Zlasti tisti, ki nimajo pripravljenih razvojnih programov. Teh pa je večina. Toda strožji kriteriji se ne izražajo v višini obresti in odplačilni dobi, marveč v zahtevi po *solidnejši dokumentaciji*. Resnici na ljubo moramo zapisati, da gostinstvo v kranjski občini še nobeno leto doslej ni dobilo toliko sredstev za investicije iz lokalnih virov kot letos (skupno preko 90 milijonov dinarjev), in sicer za dobo od 10 do 15 let in po obrestni meri od 2 do 3 %.

Toliko o novi, ostri kreditni politiki v gostinstvu in o pravih vzrokih za očitke na račun občinske skupščine.

Kar pa zadeva Dom na Šmarjetni gori, samo pojasnilo, da občinska skupščina doslej niti iz lastnih sredstev niti iz najetih sredstev ni dala zanj dinarja. Dom so gradili planinci, ki so sami skrbeli za sredstva in tudi sami precej delali. V začetku letošnjega leta pa so prišli v gmotne težave. Kot vsak v takem primeru, so se tudi oni šele tedaj obrnili na občinsko skupščino za pomoč. Trenutno si prizadevamo, da bi našli nekoga, ki bi dom prevzel in postopno dogradil. Predvidevamo, da bo to gostinsko podjetje Jelen iz Kranja, ki bo še letos usposobilo del restavracijskih prostorov. Za dokončno izgradnjo doma pa bo po strokovnih ocenah v nekaj letih potrebno vložiti še preko 150 milijonov dinarjev, in to brez žičnice.

SKUPŠČINA OBČINE KRANJ

V KRANJSKEM »KOVINARJU« BODO ZAPOSILILI PRECEJ ŽENSK

USPEHI NISO PRAZNA SLAMA

Pred desetimi leti so v tovarni tekstilnih strojev in naprav v kranjskem Kovinarju, zgradili prvi domači tekstilni stroj. To je bil uspeh, ki je tovarno brez izkušenj in brez posebnega znanja popolnoma preusmeril. Opustili so popravila tekstilnih strojev in začeli izdelovati stroje, ki smo jih do takrat uvažali. V prostorih stare tekstilne tovarne so namestili potrebne stroje, ki so jih s poslovnimi uspehi na tržišču dopolnjevali in postopoma razširjali proizvodnjo.

Vendar pa vseh težav, ki vplivajo na proizvodni postopek, do sedaj z lastnimi vlaganji niso uspeli premagati. Njihova lakirnica je še vedno v neustrezni lopi, kjer lahko delajo samo ob najbolj ugodnih vremenskih razmerah, ko vremenslovci napovedo lepo in sončno vreme. Razen tega v tovarni do sedaj niso uspeli urediti notranjega transporta in jim pri tem gre v izgubo dragoceni čas, saj morajo delavci česko prenašati težke dele za obdelavo. Ta problem so namestili letos rešiti s preureditvijo prostorov in z novimi stroji, ki bi znatno izboljšali organizacijo dela. Prosilili so za kredit, ki pa ga na občini zaradi investicijskih omejitev niso odobrili. Tako bi ostali praznih rok, če ne bi našli izrednih virov. Zavod za zaposlovanje delavcev v Kranju jim je dal na razpolago najnujnejša sredstva, da so lahko plačali rezkalni stroj, ki so ga že namestili v tovarni, s tem denarjem pa bodo dokončali tudi svojo transformatorsko postajo in upravno poslopje. Zavod jim je sredstva posodil z namenom, da bodo zapo-

slili 25 deklet iz oddaljenejših krajev Gorenjske, ki so ostale trenutno po končani osemletki brez zaposlitve. Tako so nova vlaganja koristno izrabili, saj bodo prišli do potrebnih strojev, hkrati pa zaposlili tudi ženske, ki se sicer v strojno industrijo le bolj počasi vključujejo. Dekleta bodo pričeli na delo v montaži.

Ceprav sodi tovarna »Kovinar« med manjša podjetja v kranjskem industrijskem okolju, pa so njeni poslovni uspehi že prerasli lokalni okvir. Proizvodnjo namreč iz leta v leto povečajo povprečno za 25–30 %. Leta 1960 je znašala vrednost njihove proizvodnje 230 milijonov dinarjev, letos pa se bo povečala na 630 milijonov. Pomembno dejstvo dobrega gospodarjenja v Kovinarju je tudi to, da od leta 1956 niso spreminjali cen svojih izdelkov. Tako so višji osebni dohodki posledica izključno povečane storilnosti, boljše organizacije dela in izkoriščenih notranjih rezerv. Proizvodnost po količini proizvoda na zaposlenega delavca je lani narasla za 13 %. Osebnih dohodkov pa so v istem obdobju dvignili samo za 10 %. Zato so letos sklenili, da bodo osebnih dohodkov zvišali ustreznost s proizvodnostjo dela, ker računajo, da bodo delavci tako še bolj marljivi in zavzeti pri odpravljanju ozkih grl. Povprečni osebni dohodek je bil leta 1962 40.500 dinarjev, lani pa se je zvišal že na 45.000. Ker pa so realni osebni dohodki prepočasni narasčali, so letos odprli ventile pri delitvi na sklade in osebne dohodke v prid osebnim dohodkom. V marcu so že povečali povprečje oseb-

nih dohodkov na 51.890, v aprilu so imeli še boljše proizvodnjo, pa so lahko izplačali povprečne osebne dohodke v višini 62.145 dinarjev, vendar z našim vzponom niso vzdržali, ker se je povprečje v mesecu maju zaradi težav v proizvodnji zopet znižalo na 45.471. Menijo, da bodo sedanje težave, ki so posledica neurejenosti na tržišču odstranili in v drugi polovici leta še bolj povečali proizvodnjo.

Z. T.

Pravilna usmerjenost konkurence:

KVALITETA IN CENA

Kot porabniki smo tudi pri nas priče vse širšemu razmahu prodaje z nagradami, saj nas skoraj v vsakem časopisu proizvajalci seznanjajo z imeni izrebranih in s seznamom nagrad, ki jih lahko prejmemo, če kupujemo njihove proizvode. Logično ozadje tega pojava, ki se pri nas čedalje bolj širi, bi videli v dejstvu, da so proizvajalci izčrpali prav vse možnosti v medsebojni konkurenci na področju kvalitete proizvoda, njegove cene, izgleda in zunanje opreme, praktične embalaže in so, iščeč novih poti v medsebojni konkurenci, prešli še na zadnjo možno obliko — prodajo z nagradami. Kaže, kot da so proizvajalci že do skrajnosti razvili kvaliteto proizvodov, zni-

žali cene do mej, ki še omogočajo rentabilno poslovanje in kar se da izpopolnili zunanje karakteristike proizvoda, njegovo estetsko plat, praktičnost embalaže, možnost njene uporabe še v druge namene itd. Tako naj bi prišli do točke, ko konkurenčnost v tej smeri ni več mogoča, ter so nujna nova pota v pospeševanju prodaje. Ker bi torej bile možnosti za tekmovalnost v kvaliteti in ceni že izčrpane, proizvajalcem za navezovanje stalnih kupcev k znakmi blaga in pritegovanje novih ne bi preostalo nič drugega kot prodaja z nagradami.

Toda, ali je res, da smo že izčrpali vse možnosti za konkurenco na prvem področju in je bilo nujno, da podjetja ube-

rejo to novo pot pridobivanja kupcev? Ali nismo s prodajo z nagradami uveljavili le način prodaje, ki ni zrastle iz naših dejanskih potreb, ampak je zgolj posnetek enega izmed sredstev pospeševanja prodaje, ki ga uporabljajo v kapitalističnih deželah? Kaže, da so podjetja ocenila ta način prodaje kot lažjo pot v širjenju trga svojih izdelkov v primerjavi s trudom in sredstvi, ki bi jih morala vložiti v tehnološke raziskave in raziskave prodaje, da bi razvila proizvod, njegovo kvaliteto, poiskala skrite rezerve za znižanje lastne in prodajne cene, da bi intenzivirala potrošnjo pri obstoječih porabnikih, da bi poiskala še vse potencialne porabnike itd. Zdi se nam, da komer-

cialisti v podjetjih, ki uporabljajo ta način prodaje, ne poznajo dovolj vseh načinov in metod pospeševanja in so se zaradi tega oprile samo te oblike. Upamo si trditi, da z rednimi izjemami vsa ta podjetja, ki trošijo znatna sredstva za nagrade, ne poznajo dovolj ali pa sploh ne trga svojih izdelkov in ne vedo, kakšna je socialna in demografska struktura ter prostorska porazdelitev njihovega trga. Prav tako ne poznajo količine absolutnih nepotrošnikov za svoje izdelke, niti niso ugotovili, koliko je relativnih potrošnikov, kaj šele, da bi spoznali, zakaj le-ti ne kupujejo izdelka oziroma ob kakšnih pogojih bi ga kupovali.

Ustavimo se na primeru proizvajalcev detergentov, ki verjetno prednjačijo z nagradami. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je kateri izmed teh proizvajalcev, ki tako vneto tekmujejo med seboj s podeljevanjem nagrad, žrtvoval kaj sredstev, da bi ugotovil, kdo so, kje so in koliko je takih prebivalcev v Jugo-

»POLIGALANT«
VOLEČJA DRAGA:
S TRETJO IZMENO
SO POVEČALI
PROIZVODNJO ZA 75 %

Stroji tečejo 24 ur dnevno

Industrija predelave plastičnih mas »Poligalant« v Volečji dragi pri Novi Gorici je že lani vpeljala drugo izmeno, da bi na račun boljše izkoriščenosti zmogljivosti zadovoljila povpraševanje na tržišču. S tem so brez slehernih investicij dosegli za šestdeset odstotkov večjo prodajo. Povpraševanje po njihovih izdelkih pa se še kar naprej stopnjuje. Podjetje POLIGALANT dela v tesnih in majhnih delovnih prostorih, sredstev za rekonstrukcijo ali večjo modernizacijo pa tudi niso imeli. Zato so stroje pogнали še v tretjo izmeno, razen tega pa obratujejo tudi ob nedeljah dopoldne. Na ta način izkoriščajo zastarelo strojno opremo, da bi jo čimprej amortizirali in ustvarjajo sredstva za modernizacijo podjetja.

Podatki za prvih pet mesecev letošnjega leta opozarjajo, da se približujejo svojemu cilju. V primerjavi z istim obdobjem preteklega leta so na račun tretje izmene in nedeljskega obratovanja dosegli za 75,7 odstotka večji obseg proizvodnje. V tem času so ustvarili 50 % več skladov kot lani in za 51,7 % povečali produktivnost. »Na novo smo zaposlili le 18 delavcev,« pravijo, »ostale pa smo postregli« po podjetju. Glede na take poslovne uspehe so se povečali tudi osebni dohodki: od lanskega leta povprečja 31.000 dinarjev na 36 ti-soč dinarjev v petih mesecih letošnjega leta.

Osebnih dohodkov sicer ne rastejo skladno s produktivnostjo, kajti 132 članski kolektiv, ki vključuje 90-odstotkov priučenih delavcev, se je odločil za varčevanje tudi pri osebnih dohodkih, da bi še s tem pospešil modernizacijo podjetja, ki se uspešno usmerja v specializirano proizvodnjo. V zadnjih dveh, treh letih so namreč skoraj povsem opustili izdelovanje blaga za široko potrošnjo, ker — glede na opremo — zanje ni dovolj rentabilna. Zato pa so se odločili za specializacijo na tistih področjih, kjer jim oprema dopušča velike serije, nižje stroške, boljše izkoriščanje zmogljivosti in seveda večji dohodek. Tako so sklenili pogodbe o kooperaciji s številnimi podjetji, ki jim dobavljajo brizgane artikle v velikih serijah. Drugo področje specializacije je polietilenska embalaža, tretje in zadnje pa proizvodnja akrilnatih zob.

Taka je pot »POLIGALANTA« v prihodnost: naprej iskati rezerve tam, kjer ni treba investirati, da bi potem na osnovi povečane in pocenjene proizvodnje ustvarjali tudi sredstva za modernizacijo in razvoj. »Recept« ni zamotan in preskusili so ga z uspehom. Je mogoče zahtevati še kaj več?

—go

Ob jezeru v Predvoru — Muhasto vreme nam v zadnjem času le redko dovoljuje podobne užitke
Foto: Milan Sparovec

PRVI VTISI OB DRUGI IZMENI V TOVARNI OBUTVE »JADRAN-CICIBAN« V MIRNU PRI GORICI

Sedmica in devetica

Morda je še prezgodaj za pisanje o drugi izmeni v Tovarni obutve JADRAN-CICIBAN v Mirnu pri Gorici. Ko sem jih obiskal, so začeli šele osmi delovni dan, odkar kolektiv izmenoma dela dopoldne in popoldne. Toda čeprav je teh sedem dni kratek čas, je vendar navrgel lepe rezultate in še več vtisov, kako naj bi ravnali v prihodnje, da bi bilo še bolje. Ze zdaj pa so rezultati ugodnejši, kot pa so jih sami pričakovali: v prvih sedmih dneh so z istimi delavci, brez slehernih investicij samo na osnovi izboljšav v tehnologiji in organizaciji dela dosegli tolikšno proizvodnjo kot prej v desetih dneh. Gre torej za tridesetodstotno povečanje produktivnosti že v samem začetku, ki je vselej in za vsakogar najtežji.

Pobude, ki so vplivale na uvedbo druge izmene, so bile precej podobne kot v znanem

»primeru PEKO«, ki so ga v Mirnu samo še prilagodili njihovim pogojem in potrebam. Tudi ta tovarna je bila pred vprašanjem, kako naj — kar je najvažnejše — vpliva na boljše osebne dohodke, ki so bili lani katastrofalno nizki: povprečno 20.325 dinarjev. To je bila delno posledica težkega položaja obutvene industrije v letih 1961 in 1962, ki so jo manjši proizvajalci še posebej čutili, ker so težko vzdrževali konkurenco. Delno pa gre tudi za neurejene notranje odnose pri delitvi, saj so leta 1962 na primer razdelili za osebne dohodke (čeprav nizke) več, kot so ustvarili. Zato so lani »odplačevali« osebne dohodke za leto 1962 in prav zato so pol leta dobivali osemdesetodstotno prejemke. Zaradi vsega tega pa so v letnem povprečju tudi imeli tako nizke zaslužke.

Če bi podjetje zdaj lahko investiralo v opremo, če bi torej imelo sredstva (ki pa jih glede na prejšnje podatke ni moglo ustvariti ob tedanji organizaciji), bi morda odpravilo ozka grla in na tej osnovi povečalo produktivnost. Resnici na ljubo velja pripomniti, da so še pred dvema letoma kupili nekaj »ključnih« strojev. Čeprav so jih tudi plačali, pa jih dobavitelj iz DDR doslej še ni poslal. Ti stroji potemtakem pomenijo »perspektivno« rezervno.

V sedanjem položaju pa je druga izmena, ko bi polovica zaposlenih delala dopoldne, druga polovica pa popoldne, pomenila edino rešitev. Vsaka izmena na ta način razpolaga s tekočim traktom, z razliko, da ob njem dela polovica manj delavcev, kar pomeni, da je tudi ozkih grl manj. Res pa je, da se zavoljo neusklojenega tehnološkega postopka in različne opremljenosti posameznih oddelkov pojavljajo nove vrzeli na povsem drugih delovnih mestih, oziroma operacijah. Tako že razmišljajo o tretji izmeni v prešivalnici, pri obrezovanju in prebijanju usnja itd. V tem je možnost nadaljnjega povečanja

proizvodnje — spet brez novih investicij.

Sedem dni je kratek čas. Primer tovarne JADRAN-CICIBAN v Mirnu pa je zgovern dokaz, da se slutnje, kaj bi bilo treba storiti, da bi bolje gospodarili, lahko potrdijo v izredno kratkem času, če se seveda potrudijo, da tudi uresničujejo tisto, o čemer razpravljajo.

Ob teh razpravah pa je kolektiv jasno izvedel: prehod na drugo in kasneje na tretjo izmeno pomeni »žrtev« v tem smislu, da se bo treba odreči mnogim ukoreninjenim navadam in si drugače razporediti čas. Je pa to edina pot do bolj-ših zaslužkov in do sredstev za modernizacijo podjetja, pri čemer pa bo povečana produktivnost dosledno nagrajevana!

Zdaj se tudi teh napovedi držijo. Zaradi velikega povpraševanja jim prodaja v letošnjem letu ne povzroča težav. Še pred uvedbo druge izmene so na primer v aprilu izdelali za tretjino več parov kot lani v istem času, medtem ko so v maju dosegli še ugodnejši rezultat. To povečanje proizvodnje jim je že omogočilo, da so se povprečni osebni dohodki v prvih petih mesecih letošnjega leta dvignili na 30.000 dinarjev. Vendar pa je približno 50 delavcev (ena šestina zaposlenih) še vedno dobivala manj kot 25.000 dinarjev. Kot pravijo, daje druga izmena tiste rezultate, da bodo lahko še v tem mesecu sploh odpravili dohodek pod 25.000 dinarji, pri čemer naj bi se ustrezno povečali tudi povprečni osebni dohodki.

Star pregovor pravi: dvakrat da, kdor hitro da! V našem primeru sicer ne gre za kakršno dajanje, ampak za delitev deleža po vloženem delu. Navzlic temu pa je utemeljena trditev, da čimprejšnja stimulacija za konkretno opravljeno delo pomeni najboljšo spodbudo za prihodnje uspehe.

Ne pozabimo pa, da o tem v Mirnu razpravljajo po sedmih dneh, odkar imajo drugo izmeno, in da napovedi že uresničujejo!

—mg

IDEALNA REŠITEV

Izkoriščanje obstoječih kapacitet je osnovni vir nadaljnega gospodarjenja, so ugotovili tudi v komuni Pritok in se posvetili proučevanju izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti. To delo so zaupali referentu za plan in proračun, ki je edina za to kvalificirana oseba v občini. Ta tovariš je na osnovi statistike in drugih virov, predvsem pa na osnovi lastnih izkušenj in poznavanja situacije v komuni, izdelal načrt nadaljnjega razvoja komunne.

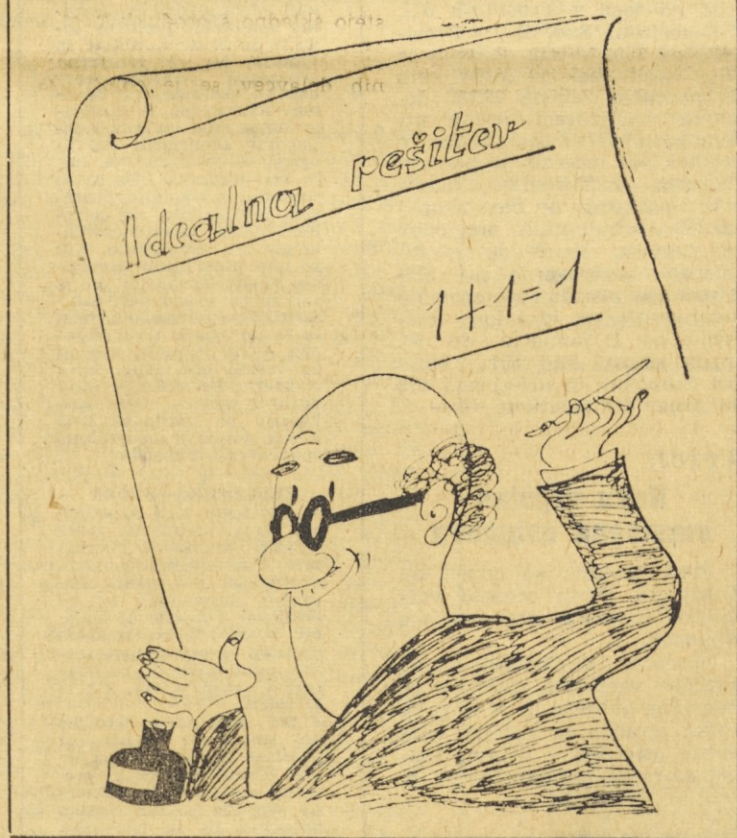
V podjetju BLAGO imajo veliko delavcev in majhen dohodek, je dejal, zato je treba poiskati takšno podjetje, ki ima malo delavcev in velik dohodek in ju združiti. Tako bodo pogoji gospodarjenja v obeh podjetjih na mah izenačeni in tudi političnih problemov ne bo več, ker ne bo razlik v osebnih dohodkih. Podobno kot tu, je tudi v podjetju »Patron«, kjer imajo veliko strojev, medtem ko imajo v podjetju »Ermont« veliko praznih prostorov, ker nimajo dovolj strojev. Če združimo ti dve podjetji, bomo imeli eno podjetje, v katerem bo dovolj prostora za vse stroje. Tudi za podjetje »Skala«, ki proizvaja velika blaga majhne vrednosti in podjetje »Grm«, ki z majhnimi količinami proizvodov ustvarja velik dohodek, je isto: združiti ju je treba in bosta ob enakih pogojih dosegali enak dohodek.

Na prvo stran te analize, ki jo je nameraval predložiti občinski skupščini, je napisal: IDEALNA REŠITEV. Toda ta analiza je obšla pri predsedniku občinske skupščine, ki je zaradi mnogih problemov izkoriščanja proizvodnih zmogljivosti sploh ni utegnil prebrati. V pičlem času, ko je poslušal svojega referenta za družbeni plan in proračun pripovedovati o tem, kako je rešil osnovni problem izkoriščanja kapacitet, pa se je že tudi sam navdušil za to idealno rešitev.

Ko so se kmalu potem oglasili pri njem predstavniki višjih forumov, je še njih navdušil za tak način racionalnega gospodarjenja. Predvsem tedaj, ko je svedčano izjavil, da zaradi te rešitve ne bodo potrebovali nobenih investicijskih, sanacijskih in podobnih sredstev, s katerimi so doslej najuspešneje gospodarili. To svojo misel je podkrepil tudi s številkami o proračunskih in drugih sredstvih, ki bi jim jih primanjkovalo v primeru, če ne bi našli tako idealne rešitve gospodarjenja.

»Lepo,« se je oglasil eden od tovarišev iz višjih forumov. »Preden priporočamo tak način reševanja problemov gospodarjenja, pa nas zanima, kaj mislijo o tem delavci.« »Delavci?« se je začudil tovariš predsednik. »Saj še niti tega ne vemo, kaj mislijo o tem direktorji!«

VIKTOR ŠIREC

slaviji, ki perejo še z lugom ali milom. Vsi ti prebivalci predstavljajo relativne nepotrošnike in potencialno tržišče za detergente. Do sedaj ni bilo čutili na tržišču niti kolektivne niti posamezne akcije proizvajalcev, s katero bi skušali pritegniti tudi ta del prebivalstva k uporabi detergentov. Če bi hoteli pridobiti tudi te prebivalce, ki imajo verjetno nižjo kupno moč, bi bržkone morali kreirati take proizvode, ki bi jih pritegnili k uporabi sodobnih pralnih sredstev predvsem s »sprejemljivo« ceno, kvaliteta proizvodov pa bi se morala tej ceni podrediti.

Za nas je lahko poučno, da celo v kapitalističnem svetu obsojajo prodajo za nagradami. V naspotju z zagovorniki, ki pravijo, da predstavlja prodaja za nagradami normalni fiziološki aspekt distribucije, trdijo, da prehaja distribucija s takim načinom prodaje že v patološko stanje. V Italiji se v zadnjem času vodi ostra polemika med ekonomisti, ki smatrajo prodajo za nagradami za bolezenski izraz

distribucije, in njenimi zagovorniki, katerih najresnejši argument je načelo absolutne svobode za privatno iniciativo in privatnega podjetnika. Povod tej diskusiji so velika sredstva, ki jih porabijo v te namene. V Italiji porabijo podjetja samo za nagrade že 540 milijard lir letno, zato se sprašujejo, kam jih vodi ta pot v distribuciji. Mednarodna trgovinska zbornica (italijanska sekcija) je posvetila temu problemu posebno publikacijo, v kateri razločuje in obravnava naslednje vrste prodaje za nagradami:

- podelitev nagrad na srečo z žrebanjem (metoda žreba);
- podelitev nagrad na osnovi zbranih točk, kuponov ali predmetov (metoda kolekcije);
- podelitev darila ob nakupu (metoda neposrednega darila);
- začasno znižanje običajnih cen;
- podeljevanje bonov, ki dajo pravico do skonta;
- prodaja dveh enakih proizvodov za ceno enega (metoda specialne ponudbe).

IZ LADJEDELNICE »SPLIT«

Dvakrat manj ur za eno ladjo in vendar...

Podjetju vse manj, drugim vse več – Večja produktivnost, toda za koga?

Pred sedmimi leti so graditelji ladij v »Splitu« porabili za gradnjo 12 tisoč tonske ladje več kot milijon delovnih ur. Danes jo zgradijo v približno 600.000 delovnih urah.

Leta 1958 je veljala vrednost njihove proizvodnje okoli 13,4 milijarde dinarjev, v minulem letu – 33 milijard. Število zaposlenih je poraslo od 3900 na 4600. Letos bodo zgradili dvakrat več kot na primer 1958 leta.

Produktivnost dela v splitski ladjedelnici – in naj jo vrednotimo po delovni uri, toni jekla ali dinarju – očitno raste. (Res, porast brutto produktivnosti ne kaže verne podobe, ker so mu botrovale tudi cene).

VSAK DRUGI DINAR – KOMUNI IN DRUŽBI

Ko se, s posredovanjem instrumentov, razpletejo računi, se izkaže, da ostaja v kolektivu vse manjši del – četudi je produktivnost vedno večja, komuni, republik, federaciji se pa daje vedno več.

Leta 1961 na primer, je ostalo podjetju 61,3 % dohodka, družbi pa 38,7 %. V minulem letu: kolektivu 52 %, družbi, širši in ožji okoli 48 %.

Carine, davki in obresti so glavni »sovražniki« podjetja.

Takšna razdelitev ne bi bila tako nepravilna, če ne bi vse ladjedelnice, tako tudi splitska, zašle v težave na tržišču, zato jim je potrebna tudi družbena pomoč. Ta pomoč pa se jim z eno roko daje, z drugo jemlje.

NEKAJ SUHIH LET

Ladjedelništvo v svetu – tako pravijo strokovnjaki – preživlja trenutno krizo. Ponudbe so velike, tržišče pa zasičeno. Ladjedelnice težko najdejo delo: okoli 50 % njihovih kapacitet je neizkoriščenih. Po vsem svetu iščejo kupce. Cene so nizke, včasih celo nižje od proizvodnih stroškov.

Kljub temu ladjedelnice upajo, da bodo »lačna« leta minila in da bodo prišli zanje boljši časi, ker se bo transport po morju povečal s prednostjo z večanjem števila prebivalstva. S tem upravičujejo gradnjo novih kapacitet, čeprav jih je že preveč. (Letos bodo znašale kapacitete ladjedelnic v svetu okoli 12 milijonov brutto registriranih ton letno, kar je za okoli štiri krat več kot leta 1952).

S kako močnimi konkurenti se torej srečujejo naše ladjedelnice, tako tudi splitska! In vendar uspevajo. Splitska ladjedelnica je prodala za prihodnje leto, razen ene ladje, vso svojo proizvodnjo, ki jo je dopuščala polna izkoriščenost kapacitet. Za leto 1966 pa že okoli 50 %. Na vsakih pet ladij gradi štiri za tuje lastnike.

VELIKANKE NA POMOLU

V svetu je napredovala tudi ladijska tehnika; ladja, ki je bila še do včeraj velika, je danes majhna. Pred nedavnimi je še bil največji tanker z nosilnostjo okoli 30 tisoč ton. Danes pluje-

jo že 100 tisoč tonski tankerji, gradijo pa že 150 tisoč tonske. Perspektiva pa je, tako pravijo, gradnja velikank s 500 tisoč tonami nosilnosti.

V splitski ladjedelnici, kjer so doslej gradili največ tankerjev z nosilnostjo 24 tisoč ton, se bodo zato preusmerili na gradnjo večjih ladij. Dogovarjajo se za ladjo s 70 tisoč tonami. Z manjšo razširitevjo navoza bodo lahko gradili 100 tisoč tonske ladje (doslej le 80 tisoč tonske).

KAM SE OBRNITI

V inozemstvu, tako kaže, čaka močna konkurenca in nizke cene. Doma: skromna naročila, ker domače ladjevje narašča počasi.

Kaj potlej?

— Očitajo nam, zakaj se ne preusmerimo bolj na domače ladjevje, vendar se to vpraša-

IZGUBLJENI TOVOR

Nekje sem slišal, da je železnica letno oskudovana za 600 milijonov dinarjev zaradi malomarnosti in slabega odnosa do dela. Skoda, ki jo povzroča nevestno delo, je res velika v primerjavi s prometom, ki ga opravi železnica.

V knjigi poslovne malomarnosti je vpisanih več škod. Zelo značilen primer se je zgodil na progi Ljubljana–Pula.

V ljubljanski gramoznici so nakopali vagon peska za naročnika v Puli. Odpotali so ga po železnici. Toda na cilj v Puli je prišlo samo nekaj samokolnih peska na dnu vagona. Ostali tovor so razsuli med potjo po železniškem naslupu.

Kako, da so tovor naložili ravno v vagon, ki je bil podoben razsutenemu škafu?

Z. T.

nje rešuje zelo počasi – nam je povedal pomočnik direktorja. Prihodnje leto ne moremo zgraditi niti ene domače ladje, ker je nobeno podjetje ne more plačati.

Na te težave se navezujejo še druge. Cene surovinam rastejo, sporedno z njimi pa pripevki. Industrija zamuja dobavne roke 50 do 150 dni, zato zamujajo tudi nove ladje. Ladja, ki bi morala biti zgrajena koncem aprila, bo zgrajena šele koncem junija. Druge imajo še večjo zamudo. Penali nam visijo stalno nad glavo.

No, za vse slabosti niso vzroki le zunaj, tudi v podjetju, priznava graditelji, so znatne rezerve.

Produktivnost v gradnji ladijskega trupa je, kakor tu trdijo, na evropskem nivoju. Na tem glavnem delu porabijo le okoli 50 ur na tono vgrajenega jekla. Toda mnogo časa izgubijo na primer pri transportu in prevozu materiala in podobnih delih in to okoli 17 ur na tono jekla. Mimo tega, ne gospodarijo z materialom vedno najboljše.

Pomanjkljivost vidijo tudi v tem, da imajo na 46000 zaposlenih le 58 inženirjev. To je malo za tako veliko ladjedelnico, ker terja gradnja ladij strokovnih, večjih rok.

Ladjedelnice si prizadevajo delo tudi razdeliti, s tem, da zmanjšajo število tipov in odstopajo proizvodnjo posameznih delov druga drugi: v »Splitu« bodo proizvajali samo kompresorje, medtem ko bosta »Uljanik« in »3. maj« proizvajali ladijske motorje.

To so le začetki širše integracije v ladjedelništvo, ki se še bistveno ni premaknila. Delitev dela bi nedvomno vplivala na večjo konkurenco naših ladjedelnic na svetovnem tržišču, znižala bi proizvodne stroške in vplivala na povečano produktivnost. Res je, da v času ko so apetiti po delu večji, lastniki ladij pa veliki izbiričnejši, ni lahko deliti dela in preiti na večje serije. To pa še ne pomeni, da ne bi mogli uveljaviti delitve proizvodnje.

DANKO VUKOVIČ
(Po »Borbi«)

VERIŽNA REAKCIJA RETROAKTIVNIH PREDPISOV

Vzroki težav planiranja proizvodnje niso neznani. Iščemo jih in odpravljamo, ponekod bolj, drugje manj uspešno. Razumljivo je, da je realnost vsakega plana odvisna od poznanih in vnaprej vkalkuliranih elementov. Med pomembne faktorje pri ekonomskih izračunih sleherne delovne organizacije sodijo tudi dajatve družbi v taki ali drugačni obliki. Te obveznosti delovnih organizacij tudi vplivajo na cene proizvo-

rabnikova presoja kvalitete in cene v ozadje. Čeprav to morda ni namen proizvajalca, pa tak način prodaje to posledico implicira.

Pričakovali bi lahko, da bi vsaj en proizvajalec, ki se zaveda kvalitete svojih proizvodov, prekinil s tako prakso, znižal stroške in drobnoprodajno ceno svojim proizvodom ter tako zares konkurenčno nastopil na tržišču. Ali ne bi razmišljali o tem že sedaj, preden se ta način razraste v tolikšni meri, v kakršni ga srečujemo v sosednih deželah?

Tak način prodaje prav gotovo ne vodi h gospodarskemu uspehu. Prej je celo škodljiv, ker usmerja konkurenco med podjetji na področje, ki je za razvoj proizvodov in znižanje cen »slepa ulica« in brezplodno, saj postavlja konkurenco v kvaliteto in ceni na drugo mesto ter navsezadnje lahko povzroči, da začno podjetja tekmovali le z vrednostjo in številom nagrad.

B. ZORAN in M. LESKOVIC,
dipl. ekonomista

dov in nestabilni instrumenti imajo v končni fazi, razumljivo, represalije na prodajnih cenah. Zato je povsem logično, da si tako proizvajalci kot kupci želijo vnaprej vedeti, kolikšen del sredstev bo treba dati družbi, kajti kalkulacije z neznanom na tem področju, lahko ekonomske plane močno zamajajo.

Posredujemo primer podjetja IMV Novo mesto, ki se je zaradi nepredvidene višine prometnega davka za kombi-vozila znašlo pred veliko neznanom v svoji ekonomski enačbi: kako pokriti 7 milijard obveznosti za proizvodnjo petih let nazaj?

Po JUS standardu so avtomobili kombi razporejeni v dve skupini: kombi-osebno vozilo in kombi-dostavno vozilo.

Že leta 1959 je zvezni sekretariat za finance poslal obrazložitev, ki jo je v avgustu 1963 leta ponovno potrdil, da obstajata dve vrsti kombi-avtomobilov: osebna in dostavna vozila. Po ponovnem tolmačenju, komaj mesec dni pozneje (septembra 1963), pa so razvrstili kombi avtomobile v kategorijo osebnih vozil. Tej razvrstitvi je marca letos sledilo navodilo zveznega sekretariata za finance službi družbenega knjigovodstva, da se mora kombi, izdelek IMV Novo mesto, obdavčiti s 35 % prometnega davka, kot je to predpisano za osebna vozila v notranjem prometu in pri uvozu. Tako bi moralo podjetje IMV plačati prometni davek za vso proizvodnjo kombijev v letu 1962 in 1963, in sicer naj bi 30 % prometnega davka naknadno zaračunalo kupcem, 5 % pa bi ga moral plačati proizvajalec sam. Obračun prometnega davka za dve leti nazaj bi po-

menil za IMV skupaj s penali izdelek treh milijard dinarjev.

Nepredvideni izdelek, ki za podjetje ni majhen, se je še povečal zaradi odločitve službe družbenega knjigovodstva SRS, ki je terjala, da IMV Novo mesto obračuna prometni davek za vso proizvodnjo kombijev v zadnjih petih letih. Okroglo 7 milijard dinarjev, kolikor bi moralo plačati podjetje prometnega davka za pet let nazaj, je vsota, ki je kolektiv ne bi zmogel.

V spletu vseh mogočih faktorjev, ki vplivajo na proizvodnjo, na njene stroške in končno tudi na prodajne cene, višina prometnega davka nima tako nebitne vloge. Še posebej pa ne, če imajo odloki o višini prometnega davka retroaktivno moč.

Ne glede na ta primer, je vprašanje aktualno: ali je prav, da venomer visi nad podjetji negotovost, kakšni bodo instrumenti jutri, če v praksi obstajajo vse možnosti, da se predpisi spremenijo »čez noč« in jih zadenejo za leta nazaj? Spreminjanje obveznosti z retroaktivno močjo gotovo ni temelj dobrega gospodarjenja, še manj pa stabilnost ekonomskega poslovanja. Jasni in trdni predpisi, ob katerih bosta proizvajalec in kupec vnaprej poznala svoje obveznosti do družbe in nanje lahko računala, bodo tudi eden bistvenih elementov realnega programiranja – vse pa pot k večji stabilnosti cen.

Kajti nekaj milijard dinarjev naknadnih terjatev niso le ekonomski »nihaj«, ki bi ga katerokoli podjetje z lahkoto presnelo.

N. L.

»STANOVANJSKA POLITIKA«

Pri dodeljevanju stanovanj so v osrednji ljubljanski občini ugotovili vrsto nepravilnosti. Nedoslednost in izigravanje predpisa pri delitvi stanovanj sta dostikrat povzročila upravičeno nezadovoljstvo. Naj naštejemo nekaj negativnih pojavov.

● Direktor nekega podjetja je zaprosil za stanovanje za lastno udležbo. Čez nekaj časa si je premislil z izgovorom, da ne zmore lastne udležbe. Podjetje mu je širokogrudno dodelilo celotno vsoto za stanovanje. Direktor pa si je za lastna sredstva kupil rajši avtomobil.

● Od nekega prosilca so v podjetju zahtevali, da mora njegova žena podpisati izjavo, da bo v primeru razveze zakona zapustila stanovanje.

● Nekemu hišniku so odpovedali delovno razmerje, da bi na ta način pridobili »stanovanjsko enoto«.

Z. T.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CJP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik:

VINKO FRINKAUS

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 3. poštni predal 313-VI. telefon uredništva 33-722 in 36-672, uprave 33-722 in 37-501. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 – Posamezna številka stane 20 dtn – Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 dtn – Rokopisov ne vračamo – Poštnina plačana v gotovini – Tisk in kileti CJP »Ljudska pravica« Ljubljana

RUDARSKO SLAVJE V VELENJU

Zvoki fanfar so zadoneli v petkovo sončno jutro in naznanili začetek velikega rudarskega praznovanja. Namesto v jamo, so ta dan uniformirani rudarji krenili proti kulturnemu domu, kjer je bila osrednja prireditev. Slavja se je udeležilo tudi več tisoč domačinov in številni gostje, med njimi član IK CK ZKJ Franc Leskošek-Luka.

Na ploščadi pred kulturnim domom so po tradicionalnem obredu »skok čez kožo«, sprejeli v rudarski stan 64 novincev. Nasproti njim so posedli rudarji — upokojenci, tisti, ki so v najtežjih letih delali v rudniku.

Na svečanosti so izrekli priznanje in obdarili rudarje, ki delajo v velenjskem premogovniku že 20 let.

V okviru rudarskega praznika, so odprli v Velenju nove prostore Tovarne gospodinjske opreme »Gorenje«. Objekt pomeni zaslužen delovno zmago mladega prizadevnega kolektiva in novo gospodarsko pridobitev Velenja. Tu so dobile zaposlitev ženske, ki v tem kraju sicer težko najdejo zaposlitev. Tovarna zaposluje 54 žensk ali 64 % vseh zaposlenih.

Ob skrbnem zbiranju sredstev, često na račun osebnih dohodkov, in ob pomoči rudnika so v dobrem letu zgradili moderno tovarno. Veljala je 590 milijonov dinarjev. V novih pogojih bo kolektiv že letos ustvaril 4,5 milijona dinarjev bruto produkta, leta 1970 pa predvidoma 21 milijard.

Član IK CK ZKJ Franc Leskošek-Luka z varjenjem žice odpira nove tovarniške prostore »Gorenja«

• ZASAVJE:

V ospredju samoupravljanje in delitev

Zadnje občinske konference organizacij Zveze komunistov v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju ob Savi in Litiji so obravnavale vrsto problemov, ki se porajajo v sedanjem obdobju razvoja naše družbe, in sicer precej konkretno. Na konferencah so bila v ospredju vprašanja o samoupravljanju in njegovi decentralizaciji, o delitvi osebnih dohodkov, kadrih, problemih v šolstvu in zdravstvu, o investicijah v gospodarstvo in družbeni standard in drugo.

V TRBOVLJAH so npr. ugotovili, da so samoupravni organi že začeli dosledneje reševati probleme, ki se porajajo, čeprav ponekod ugotavljajo nedelavnost samoupravnih organov, predvsem v ekonomskih enotah, kjer so pravice teh organov majhne in kjer ustanovitve ekonomskih enot še niso v zadostni meri obravnavali tudi kot ekonomsko in ne samo politično nujnost. Na Rudniku rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik, v Strojni tovarni in Cementarni je npr. v zadnjem času vse bolj čutili potrebo po decentralizaciji samoupravljanja na osnovi otipljive materialne baze, kar lahko mnogo pripomore k intenzivnejšemu izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti, sodobnejšim tehnološkim postopkom ter k dvigu produktivnosti in proizvodnje. Na konferenci v Trbovljah so mimo drugega obravnavali tudi gospodarjenje v komuni, pri čemer so ugotovili, da so strojne zmogljivosti premalo izkoriščene. V zadnjih letih je bilo precej sredstev namenjenih za investicije za nakup strojev in druge opreme, ob tem pa je bilo pozabljeno investiranje v kadre, niti niso bile angažirane vse umske zmogljivosti, sicer bi bili proizvodni dosežki in izkoriščenost strojev občutno večji.

Konferenca v HRASTNIKU je med drugim ugotovila, da je v zadnjem času že čutili mnoge kvalitete spremembe, ki se odražajo predvsem v politiki osebnih dohodkov oz. v delitvi dohodka, v politiki komunne, v prizadevanjih za smotrnejšo investicijsko politiko, v uspehih, doseženih na področju kadrovske in stipendijske politike, v nadaljnji decentralizaciji samoupravljanja, prav tako pa tudi na drugih področjih. V Hrastniku so obširno obravnavali tudi vprašanje v zvezi z družbenim standardom. Ugotovljeno je, da je bila doslej večina investicijskih sredstev namenjenih za rekonstrukcije in za razvoj obstoječih zmogljivosti; vendar doslej moderniziranih objektov niso znali izkoristiti v celoti, kar se odraža v nizkem odstotku izkoriščenosti strojnih naprav, v samo eno ali dvojnemskem delu in podobno. Hrastnik je danes brez prepotrebnih objektov družbenega standarda. To izhaja med drugim tudi iz dejstva, da obstoječa industrija — Steklarna, Tovarna kemičnih izdelkov, Rudnik rjavega premoga — ne more ustvariti družbenih skladov za standard, saj je skoraj 70 % proizvodnje v okviru plafoniranih cen.

Na konferenci ZK v ZAGORJU OB SAVI so obravnavali utrjevanje samoupravnega sistema, krepitev materialne baze samoupravljanja, smotrno naložbo investicijskih sredstev, dosledno delitev dohodka pri delu, načrtno usmerjanje kadrovske politike, razvoj družbenih služb in nekatera druga vprašanja. Po ugotovitvah konference izhaja vrsta slabosti, ki jih ugotavljajo v Zagorju ob Savi, iz dosedanje nenačrtne kadrovske politike; kadrov je premalo, pogoje za kadre in kadrovanje pa bo treba v večji meri razvijati v samoupravnih organih. Zraven drugega je konferenca opozorila na nekatera pojave »ozkosti« vodilnih kadrov in gospodarskih organizacij, ki se ne zavedajo, da je mogoče dosegati boljše uspehe le z izboljševanjem organizacije dela in vključevanjem v mednarodno menjavo; te pomanjkljivosti pa bo treba čimprej odpraviti.

V LITJI so na konferenci razpravljali o dveh važnih vprašanjih — o krepitvi samoupravljanja ter poglobljanju njegove materialne osnove in o nagrajevanju po delu. Konferenca je opozorila na različno delovanje samoupravnih organov. V delovnih organizacijah ti organi npr. večkrat le potrjujejo sklepe strokovnih kolektivov oz. dajejo soglasja. Organom samoupravljanja predložijo že dokončno izdelana stališča, zaradi

Prvega julija je minilo deset let, odkar je bilo ustanovljeno specializirano trgovsko podjetje za promet z gradbenim materialom CEMENT-OPEKA Ljubljana. Sestdesetčlanski kolektiv te delovne organizacije, ki zadovoljuje potrebe gradbenih podjetij, hišnih svetov in posameznikov, bo letos ustvaril okoli dve milijardi celotnega dohodka. S tem je obseg poslovanja že zavzel tolikšen značaj, da so se na slavnostni seji delavskega sveta ob tem jubileju odločili za gradnjo skladiščnih in poslovnih prostorov, hkrati pa tudi za načrtno šolanje kadrov. V zvezi s tem so se razpisali tudi stipendije. Ob jubileju je kolektiv, ki poslej deluje pod nazivom GRAMEX, nagradil tiste člane kolektiva, ki so s svojim delom in prizadevanjem pripomogli k uspešnemu razvoju in poslovnim uspehom te delovne organizacije. (Foto SLOVENIJA — Vlado Rapot)

česar se delavski sveti premalo poglobljajo v problematiko. Člani samoupravnih organov, pa tudi kolektivi, so premalo seznanjeni s stanjem in problematiko. Zaradi navedenih slabosti še niso zaživel organi samoupravljanja v ekonomskih enotah, ponekod spreminjajo delitvene sisteme; pa tudi seje samoupravnih organov niso najboljše obiskane, delno tudi zaradi tega, ker se člani samoupravnih organov še premalo zavedajo dolžnosti.

V Trbovljah, Hrastniku in v Zagorju ob Savi so podrobno obravnavali tudi položaj premogovnikov, pri čemer so poudarili, da naj kolektivi še naprej težijo za tem, da sami

Tovarna športnega orodja ELAN v Begunjah na Gorenjskem izvaža skoraj celotno proizvodnjo smuč, pri katerih se je — glede na obseg proizvodnje — uvrstila na drugo mesto na svetu. Računajo, da bo letošnji izvoz presegel milijon dolarjev. Naš reporter je »lele« v svoj objektiv Režojc Trilej, ki skrbi za eno izmed najbolj zahtevnih del v lakirnici — za »dekoracijo« smuč. (Foto: Miljan Sparovec)

znotraj delovnih organizacij iščejo slabosti in odkrivajo tudi notranje rezerve; naglašeno pa je bilo tudi, da je rešitev za nastalo situacijo v premogovništvu — modernizacija in povečanje proizvodnje ob vzpo-

Se malo in resnoba se bo spremenila v smeh... (Foto: Miljan Sparovec)

rednem razvijanju in krepitvi samoupravljanja. Ugotovili so, da so komunisti v obeh zasavskih premogovnikih pravilno ocenili stanje in se zavedali, da z načrtnim in strokovnim delom, ob znatni pomoči samoupravnih organov, rešijo vrsto težav in problemov, ki se porajajo znotraj samih delovnih organizacij.

Najvažnejša naloga pa bo: ugotovljene slabosti začeti tudi odpravljati.

• TRBOVLJE:

Do konca aprila 1216 nesreč

16.157 zavarovancem in zavarovankam na področju Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje Trbovlje, ki deluje za področje zasavskih občin Trbovlje, Zagorje ob Savi in Hrastnik, se je v prvih štirih mesecih letos pripetilo 1216 nesreč, od tega v Trbovljah 671, v Zagorju ob Savi 310, v Hrastniku pa 280. V tem obdobju je bilo zaradi bolezni izgubljenih na področju zavoda 75.713 delovnih dni, zaradi nesreč pri delu pa 18.557 delovnih dni. V prvih štirih mesecih je bilo registrirano v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju ob Savi skupaj 135.858 ambulantnih pregledov in storitev. V skladu zdravstvenega zavarovanja pri Komunalnem zavodu za socialno zavarovanje pa je bilo v razdobju od 1. januarja do 30. aprila skupaj nad 501 milijon din dohodkov in nekaj nad 472 milijonov din izdatkov. —k—

• PTUJ:

Nova vzgojno varstvena ustanova

Pred kratkim so odprli na Bregu pri Ptujju otroško varstveno ustanovo stanovanjske skupnosti.

Posebna zanimivost novo zgrajene varstvene ustanove je montažna gradnja in je to prva tipka zgradba za vzgojno varstvene ustanove v državi. Projekt za montažno zgradbo je iz-

delal dipl. inž. Jože Cebarešek. Otroška ustanova lahko sprejme 60 otrok in ima poleg kuhinje, garderobe in dveh zelo lepo urejenih sanitarnih prostorov še tri prostorne učilnice. Zgrajba s celotno opremo je veljala le okrog 20 milijonov dinarjev, od tega je prispevala občinska skupščina 14 milijonov, preostalih 6 milijonov pa je prispevala republika. —ce

7 dni v sindikatih

SLOV. KONJICE — Sluša-
telji obeh oddelkov konji-
ške sindikalne politične so-
le, to je iz Slov. Konjice in
Vitanja, so ob zaključku
predavanj priredili eno-
dnevno ekskurzijo v Maribor.
Najbolj jih je zanimala
tamkajšnja tovarna avto-
mobilov Omerjen čas za
ogle, to je doori dve uri,
je bil prekratek, da bi se
seznanili z celotnim proces-
som proizvodnje, saj je ve-
lika večina udeležencev bi-
la prvič v tem obratu. Ker
je bilo med njimi precej-
nje stvilo kovinarjev, jih je
vse to se toliko bolj zani-
malo. V popoldanskem času
so se po ogledu tovarne po-
dali se na Ponorje, kjer je
za večino bilo zopet novo
dozvedenje, ko so se prika-
rati z železnice. Take eks-
kurzije so vsakakor zelo
dobra oblika za medsebojno
spoznavanje delavcev.
L. V.

ZELEZARNA STORE —
V letosnjem letu je delav-
ski svet Zelenarne Store
odobril sinikalni podruž-
nici dva milijona dotacij,
ceprav je poslanica na
prva dva prejemala za 2,5
milijona. Podjetje je nani-
rec letos v težki finančni
situaciji in zaradi tega svo-
jim organizacijam ni do-
ralo v takni visini, kot bi
te želele.

Oa dodeljenih sredstev
bo sinikalna podružnica
porabila 1,6 milijona za iz-
lete članov kolektiva, pre-
ostala sredstva pa za izre-
do socialno pomoč članom
kolektiva in za letovanja.
Vsoto, namenjeno za izlete,
je izvršni odbor sklenil
razdeliti podružnicam enot.
Ker ima sinikalna podruž-
nica Zelenarne Store pov-
prečno 2.000 redno plačujo-
čih članov, bo prišlo na
vsakega po 800 din. Po
sklepu izvršnega odbora
bodo porabile sinikalne
podružnice enot 60 % od
dodeljenih sredstev za pre-
voze, z ostalim denarjem,
to je s 40 % pa bodo lahko
samostojno razpolagale.

IV
ZELEZARNA STORE —
V teh dneh je organizirala
sinikalna podružnica Ze-
lezarne Store več posveto-
vanj z blagajniki in pover-
jeniki sinikalnih grup.
Vsi ti se bodo morali nam-
reč odsej še bolj zanimati
za svoje člane. Sestavili
bodo poimenske sezname
in sinikalne kartoteke za
vsako enoto posebej. Na
njih bodo blagajniki in po-
verjeniki evidentirali vse
kadrovske in druge važne
spremembe v sinikalni or-
ganizaciji. Pri izdelovanju
seznamov bodo zbrali vse
sinikalne izkaznice, jih
pregledali in jih uskladili
z obstoječimi predpisi ozi-
roma navedili. Nove karto-
teke bodo morali pregledo-
vati najmanj dvakrat letno,
to je v juniju in decem-
bru. Razen gornjega pa
bodo do konca leta vsem
zalcie zamenjali stare sin-
ikalne izkaznice z novimi.
IV

Tegobe sodobnega občana

Skoraj bi si upal trditi, da tehnični napredek pomeni tudi zlo civilizacije, če v njej ni sil, ki bi se temu znale upreti.

Pri nas je tako, da tega očitno ne znamo, čeprav bi tudi to — glede na potrebna ali razpoložljiva sredstva — morda zmogli.

So potrebni dokazi? Menda bo dovolj ugotovitev, da nakup česarkoli pri nas (na srečo) ni več problematičen (če imaš denar), saj je izbira vseh vrst blaga in izdelkov trajne ali dolgoletne uporabnosti sorazmerno dovolj pestra. Ob tem pa ni poskrbljeno za vzdrževanje, za servis vseh tistih blagodat civilizacije, s katerimi razpolagamo. Tukaj se začenejo tegobe našega sodobnega občana.

Naš državljan z edino napako, da vsakdo ne more biti tehnično nadarjen, da bi sam opravljal domača popravila; da vsakdo nima sorodnikov ali znancev ali dobrih »zvez«, ki bi zanj hodili od obrtnika do obrtnika ali iskali rezervne dele, ima — bržkone se s tem vsi strinjamo — dovolj vzrokov, da se jezi, razburja, zmerja, preklinja in — čudi, da je njegov, sosedov ali kogarkoli problem dandanes sploh še mogoč.

Pri tem je vseeno, za kakšno »področje« tegob gre: ali za sitnosti, ki si jih nakopljajo, ko tedne in mesece čakajo, da servis pride do nadomestnih delov, da bi ti potem prišel do svojega hladilnika, televizorja, pralnega stroja, električnega štedilnika ali avtomobila, ki si ga težko plačal, da bi ga potem — za daljši ali krajši čas — ogledoval in »obiskoval« v servisu. Drugo »področje« so namreč tiste sitnosti, ki se pripetijo v stanovanju, ko odpove vodovodna pipa, električni zvonec, ko je treba očistiti bojler, ko bi bil potreben mizar, da bi popravil zverženi okenski okvir, ko... kaj bi še našteval, kajti doživljamo zares nemogoče ali vsaj težko verjetne tegobe.

Iz pisem bralcev

● Kupil sem radijski sprejemnik »Vesna«. Se med garancijo je pregorela elektronka USL 82. Ker sem ravno pred tem bral, da Elektronska industrija v Nišu izdeluje tudi te elektronke, sem upal, da v servisu ne bom predolgo čakal. Zvedel pa sem, da jih Niš ne dobavlja, ker jih potrebuje za lastno proizvodnjo radijskih aparatov, mojega pa je izdelalo konkurenčno podjetje. Pokazali so mi tudi velik kup, najmanj 200 ali še več zavojev z aparati »Vesna«, ki so vsi imeli enako napako. No, čez pet tednov sem le dočkal: servis je dobil nekaj elektronk iz uvoza. Če vi razumete tako politiko naših proizvajalcev, mi, prosim, odgovorite!

● Več kot štiri leta smo bili zadovoljni z električnim štedilnikom TOBI. Potem pa je pregorel spodnji grelec pri pečici. Prišel je tehnik iz servisa, nekaj pregledoval in povedal: »rezervnih delov za ta štedilnik ni. Spodnji del z grelcem bi moral izsekati in vgraditi grelec novejšega tipa. Popravilo bi veljalo okoli 20.000 dinarjev...« Rad bi vedel samo to, kdo mi zagotavlja, da se čez nekaj let ne bo zgodilo isto. Se dve taki popravili, pa bi prišel do novega štedilnika...

● Moje motorno kolo je izgubilo kompresijo. Sam sem ugotovil, da je počil bat. Bil sem v servisu, kjer so mi ga bili celo pripravili (!) prodati. Kot strokovnjaki pa so nasvetovali, naj prinesem s seboj tudi cilinder, da ne bi bilo kake pomote. Tako sem tudi storil, prvič in upam — zadnjič. Takoj sem izvedel, da je tudi cilinder počen. Tega jim nisem verjel, da bi na oko ugotovili nekaj, česar sam nisem videl. »Zveza« mi je omogočila, da so tisti cilinder pregledali pod rentgenom. Ugotovili so, da je nepoškodovan...

Vsakdo med nami bi nemara lahko dodal svojo inačico težav, s katerimi se je srečal v servisu. Po svoje značilno je tisto, kar se dogaja s tako imenovanimi »malimi uslugami«. Glede na zakonita določila servisi ne smejo prodajati rezervnih delov. Lahko pa jih prodajo, če ti hkrati zaračunajo »malo uslug«, izraženo v ceni polovične ali cele delovne ure, torej z doplačilom od 300 do 1000 dinarjev na prodajno ceno.

Ta primer navajam zato, ker kaže posledice poglavitnega vzroka: govornim, naj bo skrb za servise stvar proizvajalcev, ki verjetno najbolje, vse, kakor pa edini vedo, kako je s kvaliteto njihovih izdelkov; kateri njihovi elementi ali sklopi so najbolj podvrženi okvaram in v kolikšnem razmerju glede na dokončane proizvode morajo izdelovati tudi rezervne dele. Če je zdaj še tako, da proizvajalci ne premorejo tistih sredstev, da bi uredili in opremlili dovolj lastnih, tovarniških servi-

sov in jih dobro založili z rezervnimi deli, to še ni opravičilo, da tega nimajo niti v centralnih tovarniških skladiščih, ki bi zalagala redke obstoječe tovarniške in ostale pogodbenne servise, še posebej pa trgovino.

Veliko grmenja malo dežja

Ko tako govorimo, ugotavljamo nasprotno: kaže, da je na trgu odlična konjunktura. Tako proizvajalci odpravljajo skrb za rezervne dele v ozadje. Izgovori so najbolj različni: ali gre za serijsko proizvodnjo, vezano na koooperante, s katerimi je težko doseči take pogodbe, da bi izdelovali še rezervne dele, če jih komaj naredijo toliko, da kompletirajo proizvodnjo po programu. Naslednji izgovor je, da bi rezervne dele za potrošno blago izdelovali, če bi jih trgovina naročala. Njej se to menda ne »izplača«.

Tudi to pa odgovornost zvrta nazaj na proizvajalca. Normalno je, da morajo biti zagotovljeni rezervni deli za ves čas trajanja, oziroma normalno dobo uporabnosti nekega izdelka. Znanec mi je pripovedoval, da so mu v nekem servisu tovarne FIAT v Bologni pokazali zalogo za vsa vozila te tovarne, ki so še v prometu. To pa velja za »letnike« od 1930 dalje... Samo to, da ne omenjamo ostalih podobnih primerov, je zgovoren dokaz, na podlagi česa se oblikuje sloves nekega proizvajalca. Hkrati pa omenjeno z druge in neobičajne strani osvetljuje še nekaj drugega: v pogojih konjunktura vzniknejo tudi manjša proizvodna podjetja,

bi ga ščitil pred nesolidnimi proizvajalci, ki niso poskrbeli za nadomestne dele in sploh za vzdrževanje izdelkov njihove proizvodnje. Točneje rečeno gre za uredbo o posebnih pogojih, pod katerimi je mogoče prodajati nekatere vrste industrijskih izdelkov, objavljeno v zveznem Uradnem listu št. 17/1962. Če že imamo tak predpis, razmišlja občan, bi ga morali tudi izvajati...

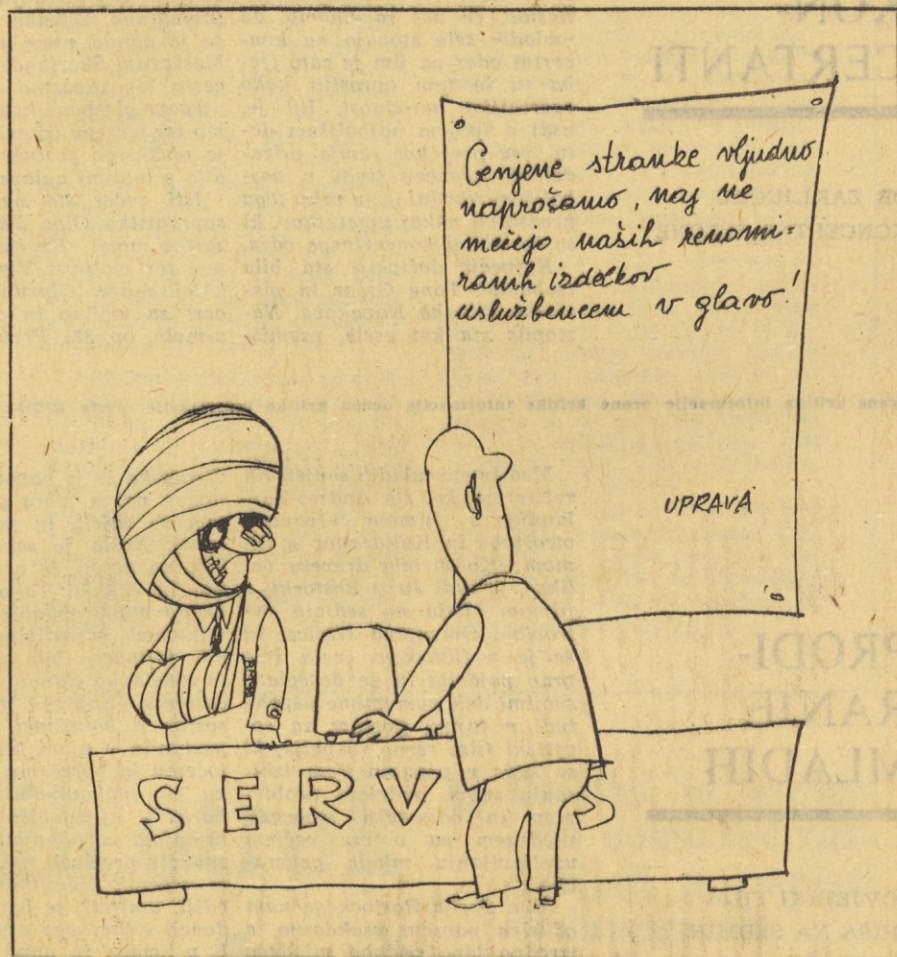
Po podatkih Višjega gospodarskega sodišča, ki v pritožbeni instanci obravnava tudi vse zadeve s področja zaštite potrošnikov (prekrške zoper JUS, predpise o kakovosti blaga, predpise o prometu z živili, predpise o označevanju in zaznamovanju blaga ter prestopke zoper omenjeno uredbo) je bilo lani na območju SR Slovenije 209 takih zadev. Med 133 delovnimi organizacijami, ki jih je zaradi vseh naštetih prestopkov na prvi stopnji obsodilo Okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani, je bilo lani dokončno obsodeno samo eno proizvodno podjetje, ker ni poskrbelo za redno vzdrževanje in popravila svojih izdelkov. To je bila kranjska ISKRA, ki so jo tožili trije potrošniki, ker v roku dveh mesecev, kakor zahteva predpis, ni poskrbel za popravilo njihovih radijskih sprejemnikov. V takem primeru mora tovarna kupcu zamenjati aparat z novim. ISKRA pa tega ni storila. Vzrok je bil »objektiven«: ni bilo že prej omenjenih elektronk...

Ti podatki res pričajo, da smo »gluhi«, kadar gre za izvajanje predpisov, ki naj bi ščitili potrošnika. V našem pravosodju velja tako imenovani akuzatorni princip, ali po domače rečeno: če ni tožnika, tudi ni sodnika. Sodišče nima pravice, da bi samo sprožilo postopek, kajti za to je pooblaščen javno tožilstvo. To pa ukrepa na podlagi prijav inšpekcijskih služb in tudi potrošnikov samih.

Rešitev številnih tegob naših občanov se torej skriva v tem, da tudi državljan postane malo odločnejši, kadar gre za kratenje pravic, ki nam jih dajejo zakoniti predpisi. Po eni strani torej gre za to, da se v lastnem interesu še pred nakupom vnaprej prepričamo, kateri proizvajalec je poskrbel za servisno službo in nadomestne dele in na ta način vplivamo na red in ostrejšo konkurenco med proizvajalci. Drugič pa imamo vso pravico, da zahtevamo, naj sodni organi obravnavajo kršitve omenjene uredbe.

Blizu absolutne ničle

Zapisati pa moram še nekaj nevšečnosti z »drugega področja«, skratka nekaj o vzdrževanju naših stanovanj in njihovih sestavnih elementov, ki jih ni mogoče odnesti v servis, kjer bi jih —

Naj bom določnejši: ali je res treba, da vsi servisi in uslužnostne obrtne delavnice delajo samo v dopoldanski izmeni, ko smo občani zvečine zaposleni in doma ni nikogar, ki bi čakal na obrtnika, ki je »za gotovo« obljubil, da pride? Ali ne bi bilo bolje, če bi uslužnostna obrtna podjetja in servisi delovni čas uredili drugače: tudi v popoldanski izmeni ali v deljenem delovnem času, takrat, ko je občan doma.

Zal zdaj ni tako, ker servisi in obrtne delavnice, pa tudi inkasanti menda niso pripravljeni delati tudi popoldne (v obliki redne zaposlitve, ne honorarno, da se razumemo!) ali celo v deljenem delovnem času. Površno pogledano so te trditve točne. Toda vseeno se lahko vprašamo nekaj drugega: kako to, da večina delavcev, ki so zaposleni v obrtnih podjetjih, servisih, pa tudi v gradbeništvu in drugih uslužnostnih dejavnostih, dela popoldne »privatno«, ali — kakor pravimo — da takrat šušmarijo. Vzrok je samo eden: osebni dohodki v rednem delovnem času. Vze-

in zato o slabo izkoriščeni delovni sposobnosti, ki se sprosti po delovnem času za dodatni — višji zaslužek. Če bi bilo drugače, o čemer toliko govorimo in včasih tudi pridigamo: visok zaslužek za višjo produktivnost, delavcem uslužnostnih obrtnih podjetij in servisov ne bi bilo treba šušmariti popoldne zato, da bi povečali svoje dohodke. Na ta način, zaradi večje produktivnosti, pa bi se povečala tudi zmogljivost obrtnih podjetij in servisov, da bi lahko prevzemala tudi drobnejša, pa vendar vsakomur nujno potrebna dela.

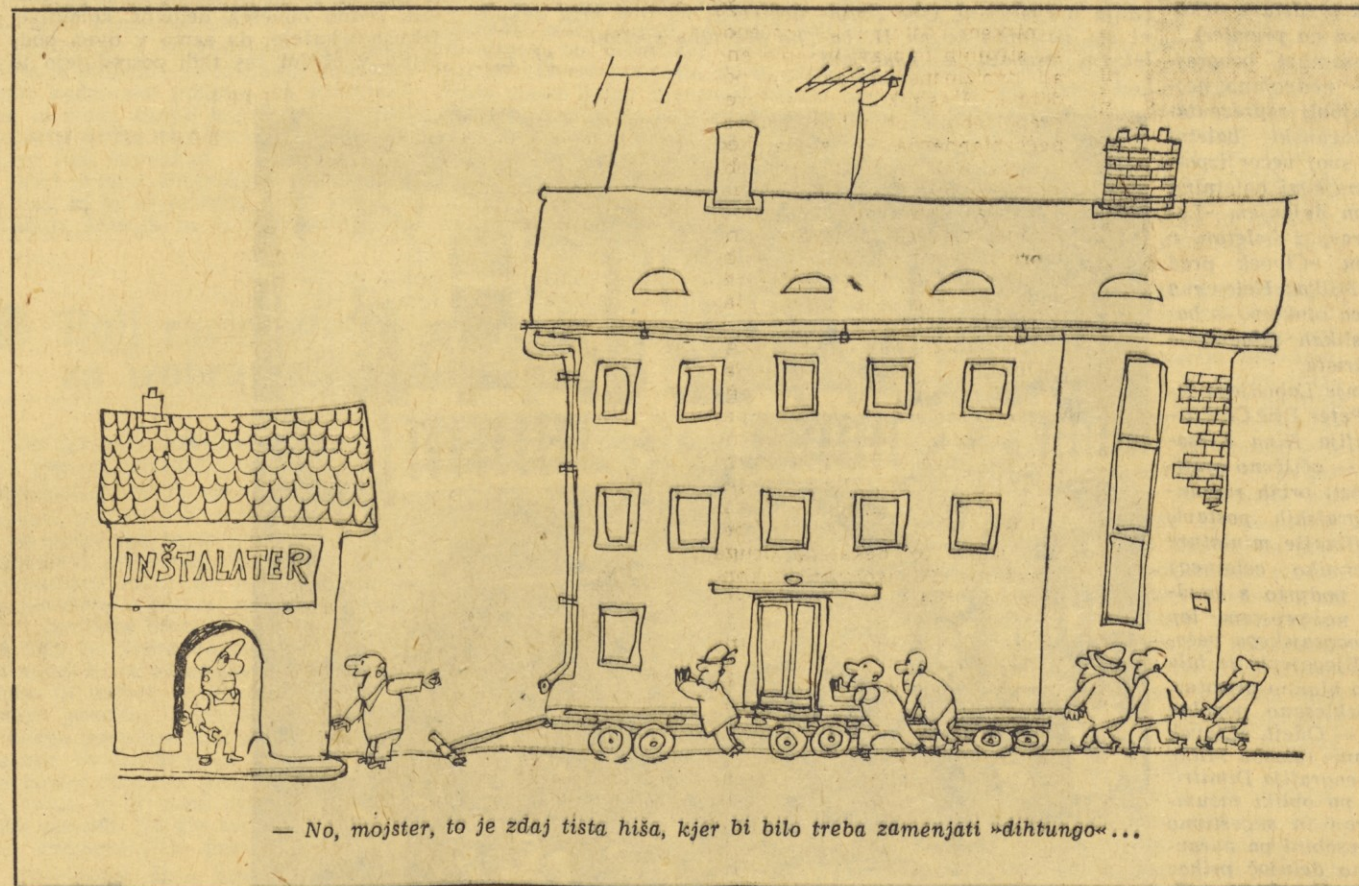
Poskusimo se živeti — samo za hip — v nov problem: v položaj hišnih svetov. Res je: na sestanku sklenejo, kakšna popravila ali vzdrževalna dela so potrebna. Potem napišejo naročilnico in zarje je zadeva končana. Kajti hišni svet je samo družbeni organ. V hiši pa navadno ni nikogar, ki bi kot strokovnjak lahko nadzoroval kvaliteto opravljenih del. Obrtniki pa — saj še predobro vedo — pridejo v hišo šele ob osmih, čeprav zaračunajo delovni čas od šestih dalje. Potem ugotovijo, da potrebujejo tak material in spet »hodi« ponj ure in ure, saj naročnik vse plača... Ali ne bi bilo bolje in drugače, če bi na primer hišni sveti vsi skrb za izvajanje njihovih tehničnih naročil in popravil zaupali nekemu, ki bi to tudi strokovno nadzoroval in izpeljal? Seveda bi bilo prav tako — če bi imeli take organe. Kolikor pa sem uspel izvedeti, imajo zgolj v mariborski občini Center nekaj zavod za vzdrževanje stanovanj, ki proti minimalni proviziji poskrbi za vse omenjeno...

In dalje: vzemimo, da smo le dočakali obrtnika, ki tudi v redu opravi svoje delo. Račun pa pokaže, da polovica ali več odpade na »hojo« od delavnice do naročnika in nazaj. Ali bi res pomenilo tolikšen izdatek, če bi poskrbeli za večjo mobilnost servisnih delavcev. Tudi to bi povečalo zmogljivost servisov, oziroma obrtnih podjetij. Pri tem je v bistvu vseeno, ali bi ti delavci uporabljali družbena ali privatna vozila; na primer mopede.

Namesto konca

Strinjam se s tistimi, ki pravijo, da vsega zamujenega v naši obrti in servisnih službah ne bomo ujeli, ne da bi tudi investirali vanje. Vendar samo investicije ne bodo izboljšale stanja, če bi delali tudi v prihodnje tako, kot smo navajeni in razvajeni. Načelo dobrega gospodarjenja pa je, da čimbolj izkoristijo tisto, kar že imas. To je ekonomska zakonitost, ki velja v slehernem družbeno gospodarskem sistemu in zatorej tudi pri nas. Prav zavoljo tega niso odveč tudi misli in pobude, kako naj bi z boljšo organizacijo in prilagajanjem potrebam občanov aktivirali in optimalno izkoristili vsaj tisto, kar že imamo. Točno je, da prej omenjene misli niso do kraja dorečene. Kot pobude pa, toliko si upam trditi, lahko pomenijo vzrok za razmišljanje. Toda tudi take težnje, želje in prizadevanja je treba organizirati. Če jih ne bomo, bomo kmalu zares prepričani, da tehnični napredek pomeni nujno zlo in žalostno stran civilizacije, čeprav bi bilo prav, da bi nam dajal nekaj povsem drugega: več prostega časa ter manj skrbi in sitnosti.

M. GOVEKAR

ki jim skrb za rezervne dele pomeni deveto brigo. Ob razdrobljeni in malo-serijski proizvodnji pa je tudi objektivno težko zagotoviti dovolj rezervnih delov, ne glede na to, da gre tudi za — v tem primeru nepotrebno — hudo finančno obremenitev. S tega zornega kota pa tudi našega sodobnega občana zanimata tipizacija v proizvodnji in specializacija proizvodnih podjetij.

Kjer ni tožnika...

Vendar še nismo povedali vsega. Naš dobri in potrpežljivi sodobni občan ve, da obstoji in velja neki predpis, ki naj

naposled — nemara vseeno popravili. Gre za tegobe, ki jih povzroča iskanje obrtnikov, ki bi bili pripravljeni priti na dom, v naše stanovanje; takrat, ko jih potrebujemo in želimo in ne tistikrat, ko oni utegnejo. V zvezi z vsem tem pa se dogajajo stvari, ki so očitna posledica komodnosti in neorganiziranih prizadevanj vseh tistih, ki za take usluge odgovarjajo. To pa so servisi raznih krajevnih in stanovanjskih skupnosti, oziroma uslužnostna obrtna podjetja vseh strok. Cisto posebej pa so prizadeta in odgovorna tudi razna komunalna podjetja in tudi delovne organizacije, ki preko inkasantov »vzdržujejo« stike z občani.

mimo samo gradbenega delavca-zidarja, ki je v našem stanovanju dostikrat potreben. Gradbeno podjetje se s tem ne ukvarja, ker se mu to ne »izplača«. Vsi želijo samo »velike ribe« in visok zaslužek. Gradbeni delavec-zidar pa na dan zasluži (v osmih urah) 1500 dinarjev ali največ dva tisočaka. Kakšen je njegov učinek na delovnem mestu, oziroma kakšna je intenzivnost njegovega službenega dela, vemo, saj vidimo, kako počasno so naše gradnje. Toda prav isti delavec rad popoldne »šušmari«, na primer po 400 dinarjev na uro, če ga že morda dobimo tako poceni...

O čem priča ta podatek? Predvsem o nizkem zaslužku na delovnem mestu

MLADI
KON-
CERTANTIOB ZAKLJUČKU
KONCERTNE SEZONE

Zadnji simfonični koncert letošnje sezone (26. junija) je bil — tako kot že dva pred njim — namenjen mladim glasbenim umetnikom in je po svoji kvaliteti daleč presegel naslov, če naj razumemo, da »mladi« šele stopajo na koncertni oder pa jim je zato treba tu in tam oprostiti kako začetniško nerodnost. Bil je, vsaj v svojem najboljšem delu, vse prej kot revija prizadevnih učencev (tudi v najboljšem smislu) in je vrhu tega predstavil nekaj umetnikov, ki so že vajeni koncertnega odra.

Največji doživljaj sta bila trobentaš Tone Grčar in pianistka Zdenka Novakova. Nastopila sta kot zrela, premiš-

ljena in tehnično popolna interpretata ter prepričala s svojo izrazno močjo. Tone Grčar je igral Haydnov Koncert v Es-duru s prelepim tonom, stilno čisto in v fraziranju do kraja pretehtano, Zdenka Novakova se je ognila vsem virtuosnim bleščavam Skerjančevega Koncerta ter zavestno oblikovala njegove glasbene kvalitete, formo ter izrazne odtenke. — Oba je občinstvo zasluženo nagradilo s toplimi aplavzi.

Isti večer sta nastopila še sopranistka Olga Ježeva (Mozartov motet »Exultate, iubilate«) ter violinist Vlado Kovač (Aleksander Glazunov: Koncert za violino in orkester v a-molu, op. 82). Prvo poznamo

s komornih koncertov kot interpretata sodobnih slovenskih samospevov in je tudi to pot potrdila svoj ugled zanesljive, glasovno kultivirane in v študiju temeljite pevke, drugi je nekoliko izpadel iz visoko zastavljenega okvira »mladih umetnikov«, ker je težje premagoval zahteve koncertnega nastopanja ter mu je primanjkovalo samostojnosti.

Vse štiri soliste je spremljal orkester Slovenske filharmonije pod taktirko Sama Hubada zanesljivo in korektno, zlasti, ker je dirigent dobro presodil, kje mora biti vodnik in kje lahko prepusti pobudo solistu. B. L.

PRODI-
RANJE
MLADIHSOVJETSKI FILM
»HIŠA NA SEDMIM
VETROVIH«

Med imeni mladih sovjetskih režiserjev, kot sta Andrej Tarkovski s filmom »Ivanovo otroštvo« in Kulidžanov s filmom »Ko so bila drevesa velika«, je tudi Jurij Rostockij s filmom »Hiša na sedmih vetrovih«. Omenjena trojica, ki se je v filmskem svetu šele prav pojavila in že dosegla s svojimi deli pomembne uspehe tudi v tujini, pomeni za sovjetski film resno razpotje, ki se kaže v pogumnejšem izbiranju snovi, obdelavi problemov in odkritejši izpovedi, predvsem pa v vse večjem uveljavljanju mlade generacije.

Film Jurija Rostockega nam odkriva povsem vsakdanjo, a izredno lepo podobo mladega dekleta, ki gre skozi vso vojno vihar, žalost in radost, tegobe in preizkušnje, polna neomajne vere v svojo edino ljubezen do ljubljenega človeka. Iz Vla-

divostoka se je napolnila k njemu, a vojna viharja ga je med tem že zajela in potegnila s seboj. Našla je samo prazno hišo na bregu, se v njej naselila in čakala. Tako je skozi bomo vojno obdobje dočakala mimohod najrazličnejših vojnih formacij, bila gospodinja in sodelavka članov uredništva časopisa »Naprejš«, medicinska sestra v bolnišnici, ki se je nastanila v njeni hiši, umikajočemu in borečemu se oddelku pa enakovreden borec in kurir. V njeno hišo so ljudje prihajali in odhajali, se spoznavali, preživeli nekaj mirnih in srečnih trenutkov in spet odšli, umirali, se borili, se radovali slehernega uspeha, upali v zmago in novo življenje. Vse se je spreminjalo, čas bojeval je rušil zidove, veter je zavijal skozi odprtine, ki so jih razjedle sovražne granate, toda hiša je stala in kljubova-

vala, z njo pa je stala, kljubovala in čakala Svetlana. In minila je vojna, ljudje so se vračali na svoje domove, hiša je ostala prazna, le Svetlana je vztrajno čakala in nekega dne dočakala dogovorjeno znamenje: zvonec je zazvonil trikrat kratko in enkrat dolgo.

Vrednost filma je predvsem v tem, kako je znal mladi režiser prenesti na filmski trak preprosto vsakdanjost, a vendar polno poezije, ta večno prisotni motiv človekovega življenja. Kamera je s svojo čisto kompozicijo slike, z jasnimi in enostavnimi posnetki in pogostim velikim planom dosegla svoj namen in ustvarila vzdušje, polno vojne napetosti in tragičnosti, a hkrati je znala priznati intimna človeška občutja, ki polnijo in resnično bogatijo delo.

I. B.

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

PLES PRED
OGLE-
DALOMTRETJI
BALETNI BIENALE

Dne 30. julija je balet ljubljanske Opere z »Nino« Danila Svara otvoril III. baletni bienale v Ljubljani, ki bo iz niza opernih, dramskih in folklornih večerov, ki se bodo v letošnjem poletju zvrstili v ljubljanskih Križankah, gotovo izstopil kot osrednja prireditev. Naj vam nanizamo nekaj opazanj o prvih dnevih letošnjega baletnega bienala, ki naj bi bil v prvi vrsti prerez umetniških stvaritev jugoslovanskega baleta v zadnjih dveh letih.

Prvič. — Dejstvo, da bodo na letošnji reviji jugoslovanskega baleta nastopili samo trije baletni ansambli osrednjih jugoslovanskih opernih hiš (beograjski, sarajevski in ljubljanski), prav gotovo ni razveseljivo. To, da je zagrebški ansambel na gostovanju v inozemstvu in da se skopski bori z velikimi objektivnimi težavami, sicer lahko razumemo, obžalovanja, da ju ne vidimo nastopiti skupaj z drugimi ansambli, pa se vseeno ne moremo otrestiti. In drugič: Iz skoro nedopustljivega razloga (v ljubljanski Operi gostom ob potrebnem času niso bili pripravljeni nuditi prostora za generalko) je 1. julija odpadel nastop edine prijavljene komorne skupine petih baletnih solistov iz Beograda, ki je naštudirala celovečerne »Baletne vizije« na poezijo F. García Lorca.

Zdaj pa k prvim trem večerom baletnega bienala. »Nina« (glasba Danila Svara, koreografija Metod Jeras) je bila formalno sicer ne do kraja izčiščena, a vredna, prva slika postavljena na ogled občinstvu v Križankah. Da se je od premiere pa do te zadnje uprizoritve v Križankah nekoliko ospel improvizacijski soustvarjalni žar izvajalcev, da sta bili scena ter igra luči dokaj osiromašeni, da so bili pantomimični elementi plesov, od daleč precej slabše vidni, vse to je naprnilo, da je bil celotni učinek predstave nekoliko manjši kot na premieri.

Baletni ansambel beograjske Opere — nedvomno najzrelejši in najbolj reprezentativen jugoslovanski baletni ansambel, je svoj večer izpolnil s tremi krajšimi baletnimi deli: z drugim dejanjem »Labodjega jezera«, z baletom v enem dejanju »Človek pred ogledalom« Milka Kelemena ter s »Kraljico otokov« — baleta v treh slikah skladatelja Mauricea Thirietja.

Drugo dejanje Labodjega jezera (glasba Peter Iljič Čajkovski, koreografija Nina Kirsanova) je bilo — očičeno pretirane čustvenosti prvih romantičnih, koreografskih postavitev, z do najfinejšo miniature izbrušeno tehniko celotnega ansambla in podprto s prednostmi odra na prostem, lep uvodni del beograjskega večera. Jovanka Bjegojević je bila sicer nekoliko hladno prisotna, a tehnično izklesano popolna bela labodica — Odett. »Človek pred ogledalom« (glasba Milko Kelemen, koreografija Dimitrije Parlič) je po obliki razumsko kontroliran in sugestivno preprost, po vsebini pa naravnost eruptivno delujoč prikaz skritega sveta človekove podzvesti. Nedvomno »Čudežnemu mandarinu« enakovredno koreografsko delo Dimitrija Parliča, podprto z odlično sceno, kostumi in z zreliimi solističnimi stvaritvami treh glavnih plesalcev — Duška Trnišnića, Višnje Džordžević in Borivoja Mladenovića.

Tretji in zadnji del beograjskega večera »Kraljica otokov« (glasba Maurice Thiriet, koreografija Dimitrije Parlič) pa je bil samo nepretenciozen in ne-

pretrgan ter lahkočno se prelivajoč studenček šegavih, z eksotiko črnih plesov površno obarvanih plesnih valov. Cisto prijazen, toda po razburljivem in vročem srečanju s »Človekom pred ogledalom«, nekoliko premlačen »lahko noč« beograjskega večera.

Dne 3. julija sta se nam v viteški dvorani Križank na večer z naslovom »Glasba, doživljaj, gib«, predstavili dve skupini, ki gojita sodobni stil plesa: Komorni ansambel slobodnega plesa iz Zagreba in Odeks za izrazni ples, pred nedavnem priključen Zavodu za baletno in glasbeno izobraževanje v Ljubljani. Obe skupini sta nastopili že na II. baletnem bienalu v Ljubljani

pred dvema letoma in sta že takrat nakazali svojo usmerjenost in iskanje novega tako v obliki kot v vsebini in izrazu. Zagrebška skupina je bila že pred dvema letoma tehnično in umetniško bolj zrela od ljubljanske. In tudi letos je njena usmerjenost bolj skladna in homogena ter umetniško prečiščena kot usmerjenost ljubljanske skupine, ki sicer dokaj izpopolnjene tehnične stavbe, ne gradi na dovolj globokih umetniško izpovednih temeljih, tako da je glavna prvina moderne plesne smeri, o kateri se sicer precej govori in piše — močno plesalčev notranje doživljanje, na tem vrhu nekoliko prerodka cvetka.

M. L.

Fanfara v »Križankah« so oznanile začetek Ljubljanskega festivala, letošnjega tretjega baletnega bienala

KOLIKO ŽRTEV JE
SKRITIH ZA ENO
SAMO DIPLOMO

Delavska univerza »Cene Štupar« v Ljubljani je pravkar razdelila diplome srednje ekonomske šole devetnajstim dijakom »posebne vrste«. Razpon njihove starosti sega od enainštridesetega leta nazvaldo, vsi so v času šolanja dopoldneve preživljali na rednem delovnem mestu, zvečer posedali v šolskih klopih, študirali pa so... no, to je težko posplošiti. Vsekakor gre za prizadevneže z obudovanjem vredno energijo, ki bi jo morali ceniti in primerno nagraditi.

Pred tremi leti, ko je Delavska univerza »Ceneta Štuparja« za Bežigradom prvič razpisala študij večerne srednje ekonomske šole za odrasle, se je prijaviло kakih 40 ljudi. Počasi se je njihovo število manjšalo, kot se pač to vselej dogaja, in sicer jih je največ odpadlo že ob kolokviju ob prvem polletju. Takrat je bilo še težko, gotovo teže kot danes, zakaj Univerza se je lovila okrog učnega programa in sistema dela. V petih večerih v tednu in v enem letu je morala posredovati slušateljem, ki mnogokrat niso imeli niti dobre osnovne izobrazbe, snov, ki je sicer predpisana za ekonomske šole za eno celo šolsko leto in še za četrto. Res na univerzi je odpadel pouk tujega jezika, strojepisja in stenografije. Toda poklicni predavatelji so skrbeli, da bi nivo znanja večernih slušateljev ne zaostajal za onim na rednih solah. Zato so morali učenci opravljati ob vsakem polletju izpite, če jih niso naredili, so imeli pravico do popravnega izpita, ali pa seveda študija niso mogli nadaljevati. Tretji letnik je končalo 32 odraslih dijakov, od katerih se jih je v junijskem roku prijaviло 23 na diplomske izpite pred proforskim zborom na srednji, redni, ekonomski šoli v Ljubljani in le štirje diplomane niso naredili. Zaključno spričevalo torej, ki ga je podelila slušateljem Delavske univerze »Cene Štupar« verificirana in merodajna ustanova, je gotovo tudi potrdilo znanja in uspeha po splošno merodajnih kriterijih.

Ce se človek razgovarja tako s slušatelji delavske univerze kot z njenimi strokovnimi sodelavci in tovarišico upravno, dobi kaj čudno podobo o tem, kako v nekaterih naših delovnih organizacijah vrednotijo in podpirajo večerni študij odraslih. Čeprav smo že davno ugotovili, da je izobraževanje in šolanje odraslih ne le nujno potrebno, temveč za družbo tudi rentabilnejše, praksa kaže, da se tega dejstva še vse premalo zavedamo. Še več! Na eni strani sestavljajo delovne organizacije raznorazne statistike, ki kažejo, da jim primanjkuje toliko in toliko visoko in srednje kvalificiranih kadrov, tarnajo, nekatere celo upravičujejo s pomanjkanjem kadra svoje neuspehe ali spodrsilaje, ko pa je dana možnost, da bi si kader pridobile, raje sprejemajo nove uslužbence — diplomante, kot da bi podprle izredni študij svojih dolgoletnih delavcev in uslužbencev, ki imajo že praktične izkušnje tako na delovnem mestu kot pri upravljanju v kolektivu.

Delavska univerza Staneta Štuparja smatra za svojo dolžnost, da o programih redno obvešča delovne kolektive. Izkušnje kažejo, da samo v dveh podjetjih v občini res tudi posredujejo te

programe kolektivu. Sicer pa se malodane iz dneva v dan dogaja, da se prihajajo občani pritoževati na univerzo, češ, da ne vedo za njene programe, da so jih zasledili le v dnevnem časopisu, da jim je po naključju govoril o njih kolega, tovariš... Letos se je celo primerilo, ko nekega slušatelja srednje ekonomske šole v podjetju niso pustili na diplomski izpit. Če je torej že osnovno stališče nekaterih delovnih organizacij tako, kako naj torej še pričakujemo, da bodo študij tudi materialno podprle in da bodo voljne dati občasne študijske dopuste. Hkrati se poraja vprašanje, kaj je s 2,5 % od bruto osebnih dohodkov, ki so v podjetjih na voljo za izobraževanje. Kaj je res izobraževanje le redni študij dijakov in študentov, ki dobivajo štipendije in strokovno izpopolnjevanje v centrih za izobraževanje v podjetjih?

Seveda ima Delavska univerza »Ceneta Štuparja« opraviti še s »svetlimi« primeri, ko neko podjetje finansira celotni študij ali pa, ko slušatelj ob diplomski povrne vse stroške za nekaj let nazaj.

Stroški niso majhni, posebno še, če pomislimo, da je večina dijakov srednje ekonomske šole za odrasle iz vrst delavcev ter uslužbencev, ki že zasedajo delovna mesta in jim manjka zanje potrebna kvalifikacija. Skoraj polovica letošnjih diplomantov je poročenih, imajo otroke... družino. Koliko ne le materialnih, temveč drugih žrtve je torej skritih za eno samo diplomato!

Poglejmo na primer tovariša Jožeta Jaklina, uslužbenca Gradbenega podjetja »Tehnika« v Ljubljani, rojenega 1929. Stanuje v temnem stanovanju, pravzaprav le v veliki v dva prostora pregrajeni sobi. Stanuje z ženo in otroki. Za študij se je odločil, ker je bolan in nesposoben za fizično delo. Pa še slovenščine ni dobro obvladal, obiskoval je le madžarske šole. Tako je najprej dve leti hodil v osemletko za odrasle. Šele je tri leta bil že ob šestih v službi, prihajal domov in sedel h knjigi, zvečer pa nekaj ur poslušal predavanja. Ni bilo časa ne za spanje, kaj šele za kaj drugega. Posebno hudo je minevalo prvo leto. Potem mu je podjetje skrajšalo delovni čas za dve uri dnevno. Solnino si je plačeval sam. Najprej 32.000, potem 38.000 in končno 41.000 letno + 13.000 dinarjev za diplomski izpit. Kje so še knjige in vse ostalo. Toda v šolo je zahajal redno. »Drugače bi ne šlo,« je povedal. »Obiskovanje predavanj je važno. Na diplomskem izpitu so nam, iz Štuparja, povedali, da smo na primer politično ekonomijo odgovarjali boljše kot redni dijaki srednje ekonomske šole. Smo pač že v službi, vemo, praktično, kakšen je naš gospodarski in družbeni sistem, mogoče celo več beremo literaturo s to tematiko... Prej včasih, ko so nam delavcem v podjetju razlagali gospodarjenje, finančni račun, sem komaj kaj razumel. Zdaj pa se mi zdi vse tako razumljivo in logično.«

»Kaj pa boste v prihodnje?« ga vprašam.

»Se ne vem. Doslej so me vodili v podjetju kot uslužbenca v avto-parku. Bilo bi laže, če bi gospodarske organizacije pokazale več interesa za šolanje srednjega kadra. Po večini jim je bolj mar visokokvalificiran kader. Glejte, od vseh štirinidesetih v našem razredu na Delavski univerzi so podjetja le šestim plačevala šolnino.«

Bil je vroč dan tistega popoldneva, ko sem od tovariša Jaklina krenila še k njegovim sovrstnikom. Pa nisem ime la sreče. Ko bi se po treh letih izgubili neznano kam na zaslužni počitek. Na prve počitnice. Našla sem zaprte hiše, zaklenjena stanovanjska vrata. Toda koliko, vsaj stanovanjske stiste sem zaslužila za ključavnicami! Včasih mi je odklenila žena in povedala, da stanuje njen mož v nasprotnem koncu Ljubljane. Neki sosedji na Rakovniku so me vprašali: »Iščete tistega invalida brez obeh rok, kaj ne?« Potem sem govorila z mladima fantoma vojne generacije. Eden je pleskar, drugi skladiščnik. Kar smejalo se jima je. »Prej, takoj po končani osnovni šoli, se nisem znašel,« je povedal Tone Stojšek iz tovarne Kovinske galanterije. »Pa sem videl, da nimam pravega poklica, premalo prakse za vpis na srednjo tehnično šolo in sem se vpisal na ekonomsko. Nič me ni ničesar plačal. Pomagal sem si sam. V bodoče bi rad menjal službeno mesto...«

Morebiti bo ostal v istem podjetju. Prav gotovo bi velika večina vseh diplomantov, tako letošnjih iz Univerze »Cene Štupar« kot od drugod, v prihodnje raje le zamenjala delovno mesto v istem kolektivu. Toda kolektiv vendarle mora podpreti študijska prizadevanja, vsaj moralno, če že res ne gre drugače, oceniti na novo pridobljeno znanje in ga potrditi. Saj res ni pri nas preveč »učenih« ljudi.

ALA PEČE

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije oee

SIGNALI

Po orientacijskih podatkih je ob koncu šolskega leta zapustilo šolske klopi 32.636 mladincev in mladink od katerih je 20.441 uspešno končalo osnovno šolanje, drugi pa so izstopili iz šole, ker so dopolnili petnajsto leto starosti.

Kot že nekaj let sem je tudi v letošnjem letu zavlada med to mladino, zlasti še med njenimi starši, neke vrste panika. Število otrok namreč, ki uspešno dokončajo osemletko, neprestano narašča, kapacitete naših šol II. stopnje pa se le polagoma ali sploh ne večajo. Tako nastaja zadrega, kje naj »uka željna« mladina nadaljuje svoje šolanje. Priče smo iskanju zvez in priporočil, istovrstnemu vpisu dijakov na dve šoli hkrati, da bo pač vsaj na drugi sprejet, če mu že na prvi spodleti, priče smo razburjenju pedagogov ob sprejemnih izpitih itd.

Problem nadaljnega srednješolskega šolanja bi ne bil tako pereč, če bi ne bila naša mladina enostransko usmerjena, zakaj praksa kaže, da v srednje šole še zdaleč ne gredo vsi, ki uspešno dokončajo osemletko. Iz leta v leto se dogaja, da ostaja kakih 2000 šolskih mest, takoj zvanih deficitarnih strok, nezasedenih; da kažejo mladi ljudje vse premajhen interes za poklice terciar-

nih dejavnosti (gostinstvo, trgovina, rudarstvo), da se jim zde perspektivne samo srednje tehnične šole in gimnazije in nočejo v poklične in vaješke šole.

Ceprav težimo za tem, da bi se kapacitete srednjih šol hitreje večale, vendarle ni rešitev samo v njihovem večanju. Družba namreč ne potrebuje le ene vrste profilov izobraženih ljudi. Zato bi morali v predpripravi za prihodnje šolsko leto resno razmišljati o poklicnem usmerjevanju že v osemletkah in o doslednem in sistematičnem seznanjanju tako mladine, kot njenih staršev s sistemom našega šolanja in izobraževanja, ki je občanom še vse premalo poznan in ga pojmujejo v starem, klasičnem smislu.

Drugi problem, prav tako premisleka vreden, je 17.000 mladine, ki je letos zapustila osnovno šolo z nedokončano osemletko, ker je dopolnila petnajsto leto starosti. Kot zaenkrat kažejo možnosti na zavodih za zaposlovanje delavcev, se lahko 80% te mladine vključi v uk, tista pa, ki ni dokončala osmega razreda, naj bi podaljšala osnovno šolanje do sedemnajstega leta starosti. In končno so tu še mladi ljudje, ki niti ne nadaljujejo šolanja, niti ne gredo v uk in se ne zaposlijo. Mladina na vasi.

Prav bi bilo, če bi o vseh teh nakazanih vprašanjih začeli razpravljati in tudi že izdelovati načrte in programe vsi merodajni faktorji že zdaj, ne pa šele na pragu novega šolskega leta.

Dajalci in koristniki bomo več razmišljali o koristi izobraževanja ...

Verjetno so do izida tega članka še v nekaterih podjetjih razmišljali o kreditiranju ob čitanju litostrojkega pravilnika o kreditiranju. Verjetno so kreditiranje otrok članov svojega kolektiva ocenjevali kot »upravičeno« pomoč, posebno tistim, ki imajo majhne dohodeke, ali tistim, ki jim ne morejo nuditi stanovanja brez lastne udeležbe, čeprav drugod lahko še vedno »delijo« stanovanja.

V teh kolektivih si ne bi šteli v zlo, če bi dajali prednost pri kreditiranju tistim, ki se odločajo za njihove poklice. Saj bodo tako kot zunanji prosilci morali izpolniti svojo obveznost, po enakih merilih amortizacije posojila. Tudi si ne bi očitali, da so njihovi otroci »protežirani«, če sprejemajo kot zunanji prosilci posojilo po višini osebnega prejemka, pa čeprav bi imeli ob nižjem učnem uspehu prednost, saj so oni s svojim delom ustvarili sredstva za kreditiranje. Zaradi prepoznavnosti so manj skrbeli za učni uspeh svojih otrok ali pa njihovi otroci zaradi neustreznega stanovanja nimajo pogojev za nemoteno učenje in so zato slabši v učnem uspehu.

Verjetno problem ni v tem, da podjetja kreditirajo otroke svojih delavcev, temveč v tem, da vsa podjetja in ustanove ne kreditirajo oziroma štipendirajo toliko bodočih strokovnjakov, kolikor vsako leto zaposli šolskih kadrov. Podjetjem tudi z 2,5 odstotnim delom OD, sklada za kadre, ne bo možno pokriti potreb šolskih kadrov po perspektivnem planu. Za izobraževanje je treba več sredstev.

V naši kreditni politiki dajmo prednost brezobrestnim posojilom za izobraževanje pred vsemi ostalimi nameni in uvedimo še stimulativnejšo amortizacijo teh posojil. Verjetno bodo v manjšini tisti, ki bi iskali posojilo, pa ga ne potrebujejo, posebno, če bomo izpolnili pogoje za dodeljevanje. Dajalci in koristniki posojil bomo več razmišljali o koristnosti teh naložb, o smotnosti zadolževanja in trošenja sredstev za izobraževanje.

Nikakor pa ne moremo pritrditi drugi aluziji o delovni tradiciji. Saj si v naši socialistični družbeni ureditvi ne moremo zamisliti tako nazadnjaških teženj; kar je dobro za očeta, bo tudi za sina. Kreditiranje daje sinu (ali očetu) možnost in spodbudo za katero koli stopnjo študija. Že to dejstvo nam pove, da bi o kakšni industrijski ali delovni tradiciji težko govorili.

Naša delovna organizacija skuša po svojih najboljših močeh prispevati svoj delež k izobraževanju mladih in odraslih. V svojem Izobraževalnem centru vzgajamo potrebne kadre za proizvodnjo, nudimo možnost študija na DO TSS v okviru tovarne in študij na isti način na prvi stopnji Strojne fakultete. Domači torej študirajo v okviru tovarne, zunanji dobivajo kredit, oboji pa imajo iste obveznosti do podjetja po pravilniku o kreditiranju, le da domače (bodisi, da so otroci članov kolektiva ali ne) raje usmerimo na šolanje v okviru tovarne in, da imajo zunanji prosilci več možnosti za dodelitev kredita. Zdi se, da v takšnih pogojih kreditiranja težko govorimo o neenakih kriterijih na škodo prosilcev »od koder koli«.

ALFRED TOMAŽIČ

Gigantova noč in dan

Foto: Milan Šparovec

Ali je pravica vseh nadarjenih otrok in mladine do izobraževanja enaka?

Tovariš Miro Završnik iz kadrovskega sektorja LITOSTROJA nam je poslal tole kratko pismo:

»V Delavski enotnosti štev. 12 z dne 26. marca 1964 ste na 7. strani objavili članek Sonje Gašperšič pod naslovom »Ali je pravica vseh nadarjenih otrok in mladine do izobraževanja enaka?«. Ker se do sedaj nihče ni odzval k javni razpravi o tem problemu, smatram članek, ki ga je napisal vodja našega oddelka za programiranje kadra tov. Alfred Tomažič, kot prispevek k tej razpravi in mu po potrebi dodajte tudi svoj komentar.«

Tehtnega razmišljanja in argumentiranega pisanja tov. Tomažiča smo zelo veseli. Objavljamo ga brez komentarja, saj le-ta v polemiki ne bi bil primeren. Morda bomo tokrat vzbudili za to problematiko k javnemu razmišljanju vendarle še katero drugo delovno organizacijo.

Dne 26. 3. 1964 je bil v Delavski enotnosti objavljen obširen članek Sonje Gašperšič z gornjim vprašanjem, ki res ne zadeva samo delovne organizacije Litostroja; a vprašanja, zastavljena v njem, terjajo odgovor našega kolektiva. Gre za kreditiranje in kritiko Pravilnika o kreditiranju.

Članek smo razumeli kot spodbudo za javno organizirano razpravo o tem, kako mladi generaciji sprito njihovih sposobnosti in naših možnosti v večji meri omogočiti šolanje za zaželeni poklic.

Pravica vseh nadarjenih otrok in mladine do izobraževanja je priznana, nismo pa še ustvarili dovolj materialnih sredstev, da jo v celoti realiziramo.

Precej talentiranih otrok še ne more realizirati svojih sposobnosti ali pa jih z večjo zakasnitvijo, ker ne najdemo štipenditorjev. Žal njih ne obravnavamo dovolj organizirano. Nimamo evidence, koliko jih je, kje želijo nadaljevati šolanje, kdo jih je pripravil na podpreti v njihovem prizadevanju, da bi prišli do zaželenega poklica. V arhivih mnogih podjetij in občin bi najbrž našli nekaj neresenih prošelj sposobnih prosilcev. Nekateri od njih se celo odločajo za poklice oziroma za področje dela, ki jih v podjetjih, ustanovah ali družbenih službah še nismo razvili. Morda jih niti še ne poznamo ali pa vsaj še ne vemo, koliko takih kadrov bomo potrebovali v prihodnosti, vsaj v podjetjih, ki proizvajajo investicijsko opremo. Primeri iz bližnje preteklosti: koliko smo pred štirimi leti sploh vedeli v podjetjih za potrebe strokovnjakov s področja tehniške fizike? Koliko nadarjenih mladincev, ki so se odločili za ta poklic, ni našlo štipenditorjev. O tem imamo malo podatkov.

Kreditiranje — odraz notranje, razgibane dinamike, materialnih in medsebojnih odnosov

Avtorica članka pravilno ugotavlja, da je naša delovna organizacija »že pred leti perspektivno ocenila materialno pomoč, ki jo daje mladim in odraslim za študij«. Lahko trdimo, da pre-

hod od štipendiranja h kreditiranju ni le v pravilniku izražena volja, »neke imaginarne družbe«, temveč odraz notranje, razgibane dinamike, materialnih in medsebojnih odnosov. Torej »Zakaj zgolj kreditiranje?«

Pravilnik o kreditiranju izobraževanja je posledica stremeljenja za uspešnejšo kadrovsko politiko, za stimulativen in resen študij, korist od take stimulacije imata oba partnerja, podjetje kakor tudi štipendist.

Med prosilci štipendij so namreč tudi taki, ki bi lahko sami nosili vsaj del stroškov šolanja in bi z razpoložljivi-

Bolj racionalno koriščenje sredstev za izobraževanje

Ob sprejetju pravilnika o kreditiranju smo se zavedali, da še ni zadosti stimulativen in da ga bo treba dopolnjevati, kolikor več sredstev bomo imeli na razpolago za te namene. Po novi dopolnitvi pravilnika, ki smo ga začeli pripravljati takoj, ko smo izvedeli, da se povečajo sredstva za izobraževanje od 1 odstotka bruto OD na 2,5 odstotka OD, bo treba odplačati v obrokih najmanj od 14 odstotkov sprejetega posojila in največ do 25 odstotkov spregajega posojila. Vrnjeni delež poleg drugega povečuje tudi možnost za nadaljnje kreditiranje in pomeni direktno pomoč mlajšim generacijam s strani tistih, ki so pred njimi bili deležni take pomoči. Ne gre torej za »brezdušno« ekonomizacijo pravice do študija.

Smatramo, da s kreditiranjem bolj racionalno koristimo sredstva za izobraževanje in vendarle večini odpiramo pot do šolanja. Zato smo se odločili v Litostroju zgolj za kreditiranje in ga bomo verjetno obdržali, dokler ne bo zmanjkalo tistih, ki jim neustrezne materialne prilike onemogočajo šolanje. Če so študentje Litostroja v neenakopravnem položaju s študenti — štipendisti, potem je res potrebno razmisliti ali ostalim še naprej podarjamo ugodnosti: potrebnim ali manj potrebnim enako in še naprej dopuščamo, da so enake obveznosti prizadevnih in manj prizadevnih na delovnem mestu, ali pa kreditiramo vse, ki so potrebni in kolikor so potrebni ter s tem omogočamo, da vsakdo brez kasnejših nevšečnosti zaradi določil zakona o štipendijah, izbere delo tam, kjer čuti, da bo najboljše zadovoljen in uspešen ali pa

ni sredstvi zadovoljili več potreb. Zakon o štipendijah ne upošteva osebnega dohodka družinskega člana, ki se poteguje za štipendijo. Res, da je na mnogih posvetovanjih in v mnogih obravnavah o štipendiranju bilo priporočeno naj dobe štipendije socialno šibki. Toda ali smo prepričani, da smo ta priporočila realizirali vsaj za vse otroke žrtve fašističnega nasilja? Poznanstva so večkrat verjetno močnejša od posameznih priporočil, to omenja tudi avtorica članka.

Zakon o štipendijah tudi ne upošteva onih otrok, ki ne stanujejo v kraju šolanja in imajo zato večje stroške. Le nekateri pravilniki o štipendijah vsebujejo tudi elemente za oddaljenost, čeprav le v posebnih primerih. V pravilniku o kreditiranju smo upoštevali oboje.

Zakon o štipendijah obvezuje vse štipendiste za enako časovno obveznost. Pri odpisovanju kredita pa upoštevamo poleg učnega uspeha v šoli tudi uspeh na delovnem mestu. Izkušnje so namreč pokazale, da ni prav, da traja enako dolga obveznost tistega koristnika ugodnosti, ki »pričaka«, da mu poteče obveznost ter tistega, ki si bolj prizadeva in zato daje tudi boljše rezultate na delovnem mestu, v organih upravljanja ali v organih družbenih organizacij.

ga še naprej prisiljujemo, da štipendisti »odslužijo« tam, kjer so se obvezali morda po sili njihove materialne stiske, ne pa po svobodni odločitvi.

Možna pa je vsaj teoretično še druga rešitev, da za vse šole zagotovimo toliko materialnih sredstev, da stroški šolanja ne bodo za nikogar predstavljali ovire, ker bo vsakemu po potrebi zagotovljeno stanovanje, prehrana in ostala oskrba med šolanjem. Vemo pa, da s sedanjimi sredstvi iz sklada za šolstvo nismo uspeli zagotoviti vsem občanom brezplačno vzgojo in pouk do končane osemletke.

Zakaj dva kriterija?

Pri avtorici članka je v pravilniku vzbudilo največ pozornosti in kritike poglavje o prednostih pri kreditiranju. »Zakaj imajo prednost pri kreditiranju otroci članov kolektiva? Zakaj dva kriterija?«

Preden povemo kaj več o vzrokih, za katere mislimo, da opravičujejo takšno politiko kreditiranja, ne glede na to, da jih praksa demantira, naj podrobneje pojasnimo 7. člen pravilnika. Ozko razumevanje tega člena nas pripelje v njegovo nepravilno tolmačenje. Točke 7. člena, ki govorijo o prednostih pri kreditiranju, moramo razumeti kot skupek smernic za lažje odločanje, ni-

kakor pa ne vsako točko dobesedno. Ne smemo in ne moremo jih uporabljati ozko v okviru vrstnega reda. Točke druga drugo dopolnjujejo, vendar ena bolj poudari uspeh, druga socialno stanje, stroko itd. Vse skupaj pa so 7. člen, ki daje enim in drugim, vsekakor vsem nadarjenim, iste možnosti. Vendar naj odgovorimo še na posamezna vprašanja, zastavljena sestavljalcem pravilnika. »Zakaj imajo prednost otroci članov delovnega kolektiva?« Najprej naj opozorimo na temeljni zakon o štipendijah Ur. l. št. 32 iz leta 1955, ki v tretjem poglavju (izbira štipendistov) člen 26, tretji odstavek, pravi: »Če je dajalec štipendije gospodarska organizacija, se lahko določi v razpisu, da imajo prednost otroci članov kolektiva te delovne organizacije.« S tem je podana zakonska utemeljenost oziroma pravica in možnost »privilegija otrok članov kolektiva«. Toda tudi za te veljajo vsa ostala določila 7. člena pravilnika. V zvezi z »ostro formulacijo« o uspehu otrok članov ali nečlanov kolektiva oziroma o domačih in »od koder koli«, lahko rečemo, da naša komisija za izobraževanje pri DSP pri obravnavanju prošelj za kredit se ne ozira na vrstni red točk 7. člena pravilnika. Dejansko stanje pregleda koristnikov ugodnosti izobraževanja demantira zaporedje in neobjektivnost pri prednostih natečaja za kreditiranje izobraževanja.

Litostroj se v svojih prizadevanjih za kakovitejšo in večjo rast proizvodnje srečuje tudi z mnogimi težavami. Pereč je problem fluktuacije, prevozov, stanovanjsko vprašanje in druge težave, ki imajo svoj vpliv tudi na politiko izobraževanja. Komisija za izobraževanje mora pri natečaju za kreditiranje dostikrat upoštevati kriterije, ki so posledica teh problemov in obenem odstopa od njih, ko gre za absolutno prednost. Mirno lahko trdimo, da imajo »vsi nadarjeni« otroci, članov ali nečlanov kolektiva, enake možnosti in pravice. Da pa v smislu 5. točke 7. člena in absolutne prednosti odstopamo od tega, je jasno razvidno iz dejanskega stanja. Tudi koristi podjetja niso vedno primarne, saj imamo precejšnje število zunanjih koristnikov kredita, posebno iz prvih letnikov.

Z ozirom na določila pri dodeljevanju kredita moramo avtorici članka vsaj delno pritrditi od določilo, ki zadeva stanovanja, ker je ob sedanjih gradbenih možnostih Litostroja res za silna rešitev, čeprav ne namenska in ni nujno določilo za podelitev kredita.

Razumljiva je torej orientacija na kreditiranje tistih, ki imajo stanovanje v Ljubljani ali njeni neposredni bližini oziroma na področju najboljših prometnih zvez. Precej je še takih podjetij, med katerimi je tudi naše, ki imajo več sto neresenih stanovanjskih prošelj. Veliko teh prosilcev nima možnosti za zadržno gradnjo, ker ne zmoro lastnega deleža. Zanje bo verjetno podjetje moralo nekoč graditi stanovanja, saj so barake v katerih stanujejo iz leta v leto slabše. Ob taki obremenitvi podjetje ne more nuditi štipendije ali kredita tistim, ki nimajo stanovanja.

Odkar je pri nas uvedeno nagrajevanje po delu, delavci veliko več razmišljajo o tem, kaj in kako delajo in kako nastajajo njihovi zasluži. To je nedvomna resnica, ki se je vsi najboljše zavedamo na svojih delovnih mestih.

Ker sem skromen človek, ne maram pripovedovati o svojih izkušnjah. Zato vzemimo za primer tovariša Matjaža, ki je prav tako poprečen delavec in za katerega pravi, da ni ravno bistro glave, kar da je podedoval od svojih staršev in se prav zaradi tega dolgo časa ni mogel odločiti za nagrajevanje po delu. Ker pa je njegov mojster venomer ponavljal, kako sodimo ljudi po njihovem delu in da je vsak človek pač toliko cenjen, kolikor in kaj ve narediti, je poskusil tudi sam delati kar največ, da bi bil cenjen po delu.

Tovariš Matjaž se je torej zagnal v delo in takoj prvi mesec naredil toliko, da bi po delu zaslužil kot njegov mojster in še več. Toda, ko je mojster prevzel njegove izdelke, je začel skomolčati z glavo natančno pri tisti številki, ki je kazala tolikšen zaslužek, kot je njegov. Počutil je Matjaža:

»Matjaž,« je dejal, »Ti si se pa ta mesec tako napenjal, da je polovica tvojih proizvodov zanič. Zal mi je, toda to, kar vidiš na onem drugem kupu, je škart.«

Tako se je Matjažev osebni dohodek zmanjšal skoraj za polovico od tistega, kar si je izračunal, da bi moral dobiti po delu. Seveda mu je bilo v začetku hudo, toda sprijaznil se je z mislijo, da je pač veliko delal in naredil

Nagrajevanje po delu

tudi veliko napak in da bo zaradi tega tudi ta mesec prejel za nekaj tisočakov manj osebnega dohodka kot mojster; natanko tako, kot je to bilo tudi doslej.

Pogum mu zaradi tega ni upadel. Lotil se je dela znova in z večjo previdnostjo. Vsak končan izdelek je temeljito pretehtal, premeril in presodil in šele, ko je ugotovil, da je dober, ga je odložil. Toda konec meseca, ko je znova visoko presegel količino dela in računajoč po njej osebne dohodka svojega mojstra, je slišal tole:

»Matjaž, dobro si se potrudil, toda, žal, ti tega ne bomo mogli izplačati, kajti podjetje, kateremu smo prodali proizvodnjo, nam je še ni plačalo in kot kaže, je tudi tako kmalu ne bo moglo plačati. Dotlej pa tvoje delo prav nič ne pomeni, saj veš, da dela ne moremo plačati, če proizvodnja ni prodana.«

Matjaž je vse to dodobra premislil, toda ker nikdar ni bil posebno bistro glave, je molčal in sklenil, da bo kljub temu še vedno delal in da bo znova presegel normo. Nekoga dne pa mi bodo vendar le morali priznati, da dobro in veliko delam, da sem torej človek, ki ga je treba bolj ceniti.

»Zal mi je,« se je opravičil mojster potem, ko se je čez čas znova oglasil pri njem Matjaž in potožil, da mu je zmanjkalo materiala. »Prav nič ti ne morem pomagati. Materiala ni in ga še nekaj dni ne bo dovolj. Samo toliko ti ga lahko preskrbim, da boš dosegel normo. Včasih pa še toliko ne. Pa se nič ne boj, ti bomo ostali čas priznali kot režijo. Osebnih dohodkov boš dobil po tarifnem pravilniku, da ne boš prikrajšan.«

To je trajalo en mesec. Naslednji mesec pa je bilo materiala dovolj, toda tedaj Matjaž ni dobival takega in toliko orodja, kolikor ga je potreboval. Tako se je pripetilo, da niti norme ni mogel več dosegati. Ko pa je naslednjega meseca pogruntal, da je mogoče priti do orodja, če si dober s skladiščniki, orodjarji in drugimi tovariši, se je vse spremenilo; znova je visoko presegel normo in vsled nje bi moral preseči tudi osebne dohodka svojega mojstra.

»Matjaž,« mu je tedaj dejal mojster, ki se je že vsega naveličal. »Dobro delavec si, veliko narediš, celo tako veliko, da ti ne bomo mogli izplačati vsega osebnega dohodka. Veš, ti ustvarjaš politični problem. Če tebi izplačamo toliko, kaj pa bodo rekli drugi k temu.«

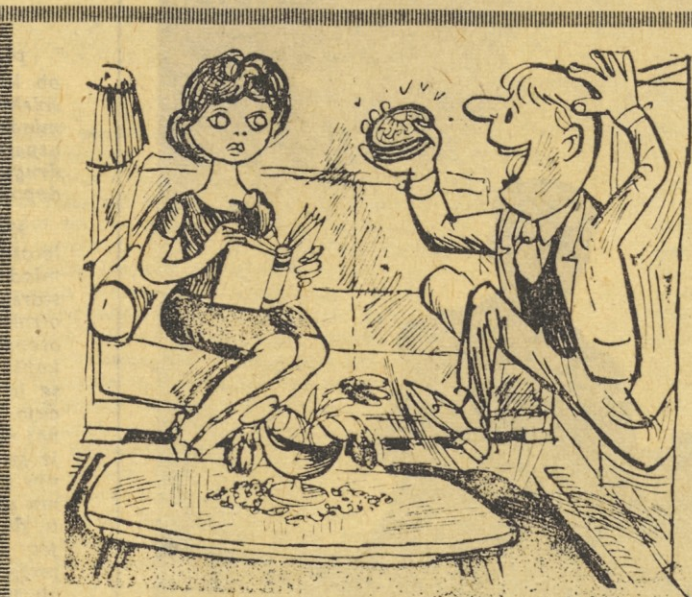
Poslej Matjaž, da ne bi ustvarjal političnih problemov, ne misli več na to, da bi zaslužil več kot drugi v podjetju, posebno pa ne na to, da bi presegel osebne dohodka svojega mojstra. Vsak drug dan naredi toliko, da je dovolj za dve normi in vsak drug dan samo postopa okrog stroja in oddaja tiste proizvode, ki jih je naredil prejšnji dan. Včasih pa naredi en dan za dva dni vnaprej. Opazil je, da ga mojster zaradi tega vsak dan bolj ceni in je s tem zelo zadovoljen.

Ker pa Matjaž rabi več denarja kot mu ga izplačajo v podjetju, se je navadil v popoldanskih urah šušmariti.

VIKTOR ŠIREC

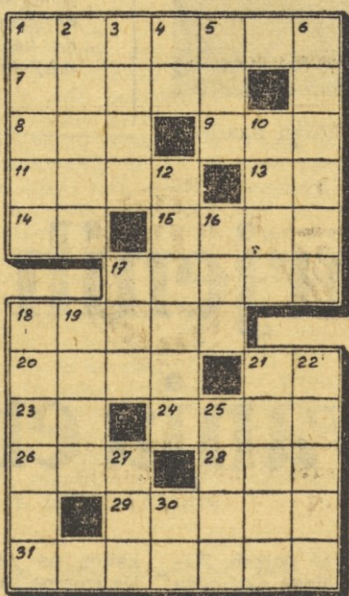

Za razvedrilo in kratek čas

— Hura, kupil sem kremo, s katero še enkrat prej porjaviš, zdaj bova lahko najin dopust skrajšala na polovico!

Križanka

VODORAVNO: 1. predelek, predpis, 7. dekoracija, 8. del imena kitajskega državnika (Tung), 9. vrsta orožja, 11. južnoameriško pogorje, 13. osebni zaimek, 14. predlog, 15. ovijalna rastlina trajnica, razširjen plevel z belimi cvetovi, 17. rastlina, ki raste v pokrajinah ob Sredozemskem morju, njeni li-

sti so bili vzorec za okras korintskih stebrov, 18. dvorjenje, ljubimkanje, 20. denarna enota sosednje države (množ.), 21. začetnici priimka in imena črnogorskega slikarja, 23. kemični znak za srebro, 24. svetišče s kipom božanstva v antični arhitekturi, 26. manjše naselje, 28. predlog, 29. kuhinjska potrebščina, 31. vetrnica (boč).

NAVPIČNO: 1. moško ime, 2. sleparija, goljufija, 3. plitvina na reki, 4. egipčanski bog, 5. jugoslovanski otok, 6. podoba vidik, 10. sultanat v jugovzhodnem delu Arabije, 12. prisrčen, odkrit, 16. razcvetje, 17. gorski masiv v Zahodni Afriki, 18. glasbilo, 19. zveza, 21. priimek italijanske filmske igralka, 22. samica domače živali, 25. gradbena potrebščina, 27. poželenje (množ.), 30. znamka italijanskih avtomobilov.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. gobelin, 8. Omarama, 9. Liza, p. 10. Ika, 11. emu, 13. AA, 14. Omiš, 15. svišč, 16. Rimini, 18. opere, t. 20. leha, 21. gr. 22. Er, 23. ara, 24. Tibulus, 27. atonija

NOVO POLETJE — NOVA MODA!
Številne novosti iz ženske, dekliske in otroške konfekcije prinaša

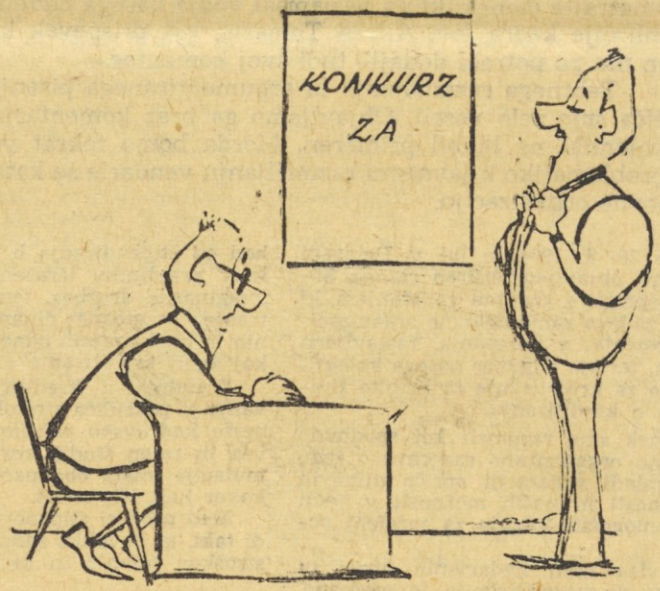
PRODAJNI SERVIS
Modna hiša
LJUBLJANA · MARIBOR

— Vidiš, tudi pri njih je isto; eni dobivajo stanovanja, drugi jih morajo pa sami graditi!

JUGOSLOVANI NA SAMOTNEM OTOKU

— Priimek?...
— Isti, kot je deklisko ime žene vašega direktorja!

Spored RTV Ljubljana za teden od 9. do 15. julija 1964

ČETRTEK

9. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Zvočni kaledoskop — 8.05 Narodne pesmi in igrajo — Dravski floriari, pojeta Milan in Stane — 8.25 Českoslovaška zabavna glasba — 9.00 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.15 »Veselo počitnice« — 9.30 Stanko Premrl: Simfonija — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski spored domače in narodne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Iz folklorne zakladnice — 14.20 Listi iz albuma z zabavnimi melodijami — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Dumka in scherzo v glasbeni literaturi — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi po glasbenih galerijah Mediterana — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Turistična oddaja — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtno večer domačih pesmi in napovedi — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Paul Hindemith: Metamorfoza in teme Carla Marie Webra — 22.10 Glasbena medija — 22.15 Skupni program JRT — studio Ljubljana — 23.05 V zakladnici stare glasbe

PETEK

10. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Od uverture do finala — 8.05 Mahajni zabavni ansambli — 8.35 Pri virtuoznih instrumentalnih solistih — 9.00 Pionirski tehnik — 9.30 Slovenski pevci popevke — 10.15 Igrajo ameriške pihalne godbe — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medija — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski spored domače in narodne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Pojo mladinski mešani zbori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi s pevci zabavne glasbe — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Promenadni koncert — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Trideset minut v studiju 14 — 20.30 Poje Učiteljski pevski zbor — 20.50 Arena za virtuozne — 21.15 Oddaja o morju in pomorstvskih — 22.10 Plesna glasba — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Iz sodobne češke in bolgarske simfonice literature — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

11. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.05 Samospevi Stanka Premrla in Mirka Polića — 8.25 Iz koncertov in simfonij — 9.00 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Nastopajo mladi glasbeniki — 9.30 Zabavna glasba iz Sovjetske zveze — 10.15 Jugoslovanski pevci popevke — 10.35 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Lahek opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Prijetno zabavo s plesnimi orkestri — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Prvi nastop postojanskega okteta »Svoboda« — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Vedri uvodni takti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Modest Musorgski: 3 odlomki iz 1. deljanja opere »Hovanščina« — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Divertimento in kerenada — 20.30 Sobotni večeri v naših krajih — 21.15 Plesna glasba — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Nočni akordi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

12. julija

6.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Narodni in domači zvoki — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.51 Nekaj glasbe iz I. baletne suite »Pinochio« — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — Ivan Ferlež-Franc Nebec: Brez obotavljanja — 10.30 Pesmi borbe in dela — 10.50 Zabavni intermezzo — 11.00 Napotki za inozemske turiste — 11.10 Vedri zvoki — 11.40 Nedeljska repertoar — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Preludij k Favovemu popoldnevu... — 15.05-19.00 »Danes popoldne« — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Stevan Hristić: Ohridska legenda — 20.30 Sportna poročila — 21.00 Melodije v izložbenem oknu — 22.10 Godala v noči — 23.05 Nočni komorni koncert s slovenskim sporedom — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PONEDELJEK

13. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Lahka koncertna glasba za dobro jutro — 8.05 Jugoslovanski pevci popevke — 8.35 Narodna pesem iz starih grl... — 9.00 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Prvi smi Zygmunt Noskowski in Marjana Vodopivec pojeta Ilana Bratuzeva in Ladko Korosec — 9.30 Četrtni ure z Ljubljanskim jazz ansambliom — 9.45 Pozdrav iz Sumadije... — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Napotki za inozemske turiste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači plet-mele... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Pihalni orkester LM — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zvočni razgledi: španska zabavna glasba — 18.45 Na mednarodnih križpotih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Revija zabavnih zvokov z jugoslovanskimi izvajalci — 20.30 Koncert simfoničnega orkestra RTV Ljubljana — 22.15 S pospevkami po svetu — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Po svetu jaza — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

14. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Lahka koncertna glasba za dobro jutro — 8.05 Jugoslovanski pevci popevke — 8.35 Narodna pesem iz starih grl... — 9.00 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Prvi smi Zygmunt Noskowski in Marjana Vodopivec pojeta Ilana Bratuzeva in Ladko Korosec — 9.30 Četrtni ure z Ljubljanskim jazz ansambliom — 9.45 Pozdrav iz Sumadije... — 10.15 Z opernimi pevci po svetu — 11.00 Napotki za inozemske turiste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači plet-mele... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Zborovske skladbe Ubaldia Vrabca — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Skupni program — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zborovske skladbe Ubaldia Vrabca — 20.30 Včerajšnji koncert — 21.00 Literarni nokturno — 22.15 Glasba za lahko noč — 23.05 Glasba za lahko noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

15. julija

5.00-7.00 Dobro jutro! — 7.15 Narodni in domači zvoki — 8.05 Plesni orkester Kurt Edelhagen — 8.25 Povabilo na ples... — 9.00 Svet skozi sončna očala — 9.20 Zvočni mozaik — 10.15 Solistična instrumentalna glasba — 10.30 Človek in zdravje — 11.40 Instrumentalne zgodbe o ljubezni — 11.00 Napotki za inozemske turiste — 11.15 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Opoldanski domači plet-mele... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Zborovske skladbe Ubaldia Vrabca — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Skupni program — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zborovske skladbe Ubaldia Vrabca — 20.30 Včerajšnji koncert — 21.00 Literarni nokturno — 22.15 Glasba za lahko noč — 23.05 Glasba za lahko noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje